

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

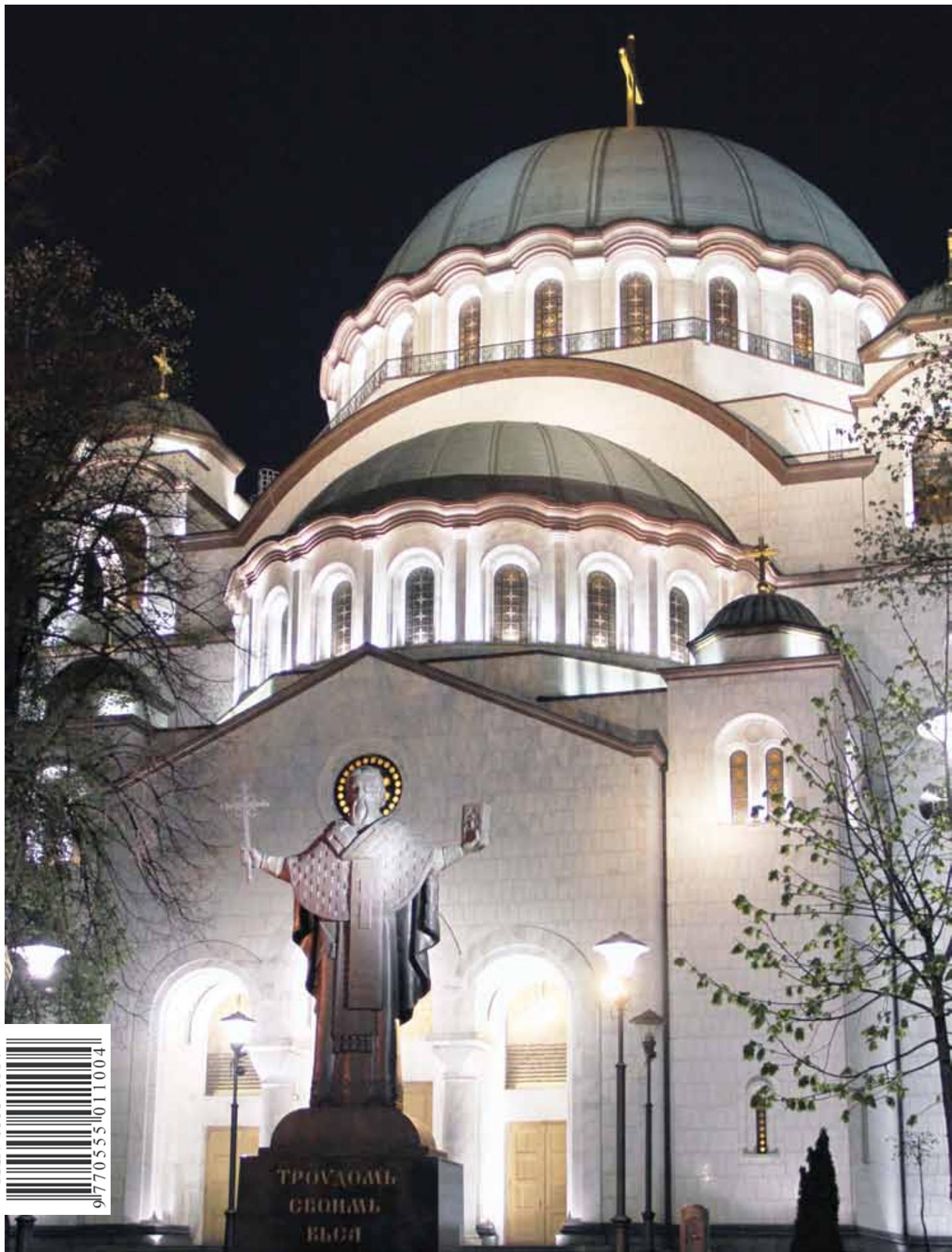
православље.срб ; www.pravoslavlje.rs

Излази 1. и 15. у месецу

Број 1125 Цена 90 динара 2,5 КМ 1. фебруар 2014. године

ISSN 0555-0114

9 770555 011004

Званични пријеми

Патријарх српски Г. Иринеј примио је 16. јануара 2014. у Патријаршији српској у Београду г. Давида Бақрадзеа, амбасадора Грузије у Београду, његову супругу гђу Ану Матсукашвили, као и представнике Удружења „Србија–Грузија“, г. Драгана Ковачевића и гђу Дубравку Нешић.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 21. јануара 2014. године у Патријаршији српској у Београду делегацију из Школе примењених уметности у Шапцу коју су чинили директор гђа Невенка Ђокић, г. Стефан Недељковић и професор Михаило Симовић.

Овом приликом гђа Ђокић је Патријарху Иринеју уручила пригодан поклон у име професора и ученика школе – икону у камену на којој је приказана Лазарева субота, рад Стефана Недељковића, као и калиграфски рад ученице Ане Штимац.

На Бадње вече

Патријарх Српски је присуствовао паљењу бадњака на платоу испред Храма Светог Саве на Врачару. Патријарх је поздравио сабрани народ традиционалним поздравом „Христос се роди – Ваистину се

роди!“, и поручио да је Бадњи дан радосни празник који смо наследили од предака, а да је бадњак симбол божанске љубави:

„Нека нас светлост бадњака испуни љубављу пре-ма себи, али и према другима, према близњима и пријатељима, али и према сваком човеку.“

На Божић

Патријарх српски Г. Иринеј началствовао је 7. јануара, на празник Рођења Господњег, Светом Архијерејском Литургијом у Саборној цркви у Београду. Поред многоbroјног народа, Литургији су присуствовали председник Владе Србије г. Ивица Дачић, престолонаследник Александар Карађорђевић и принцеза Катарина, представници републичке и градске власти, апостолски нунције г. Орландо Антонини, надбискуп Станислав Хочевар, као и представници Исламске заједнице Србије. Председник Владе Републике Србије г. Ивица Дачић честитао је Божић Патријарху Иринеју, свештенству, монаштву и грађанима Србије.

На Божићном пријему

У Амбасади Руске Федерације у Београду, 10. јануара приређен је Божићни пријем коме су присуствовали Његова Светост Патријарх Иринеј, Епископ бачки Г. Иринеј и представници политичког и јавног живота Србије.

Поздрављајући званице, амбасадор Русије у Србији Александар Чепурин је, између осталог, рекао да се данас, на самом почетку нове године, можемо подсетити „два епохална догађаја из прошле године – посете Патријарха српског Иринеја Русији,

У Бања Луци

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је 9. јануара 2014. Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Христа Спаситеља у Бања Луци, поводом крсне славе Републике Српске – Светог архијакона Стефана.

Саслуживали су Преосвешћена Господа епископи: бањалучки Јефрем, зворничко-тузлански Хризостом и бихаћко-петровачки Атанасије. Богослужењу су присуствовала

ли председник РС г. Милорад Додик, премијер гђа Жељка Цвијановић, председник Народне скупштине РС г. Игор Радојичић, као и министар правде и државне управе Србије г. Никола Селаковић.

Честитајући славу, Патријарх Иринеј је поздравио представнике српског народа, „који храбро и сигурно држе стег свог народа“, и поручио да се моли Господу да воде народ онако како Господ

жели. „Велико и свето име слави Република Српска, српски народ, сви хришћани, а славећи њега уздамо се у његову помоћ, која је велика и моћна“, поручио је Патријарх Српски беседећи о првому ченику Стефану.

„Овај крај је много пострађао, проливена је силна крв невиног народа, али верујемо да, иако се налазимо у великим искушењима, Господ нас неће оставити. Јесу муке те-

шке, али је и слава велика којом Господ награђује своје свете мученике“, нагласио је Патријарх. Он је српском народу поручио да остане веран свом Богу и својој вери, истичући да бољу веру од ове не може наћи, јер је она „сва истина, сва је у Богу и Господ је са њом“. Првојерарх Српски је поручио да је и Републици Српској и Србији неопходно јединство у свemu доброме.

Извор: rtrs.tv, Срна

Белорусији и Украјини у вези са прославом 1025. годишњице крштења Русије, као и посете Патријарха Кирила Србији и Црној Гори ради учешћа у величанственој прослави 1700. годишњице Миланског едикта“. „Русија и Србија су ушли или улазе у фазу активног привредног и цивилизацијског развоја, настојећи да уврсте своје земље у ред најразвијенијих и најпросперитетнијих, а живот људи да учине срећним и успешним. Огромну улогу у томе играју наше сестринске Православне Цркве које се старају о очувању нашег православног идентитета, наше културе, наше повремено трагичне али велике историје“, рекао је амбасадор Чепурин.

Поздрављајући домаћина, Патријарх Српски је истакао велику духовну близост српског и руског народа која се односи и на дубоке сестринске везе наших Цркава. „Ти духовни корени наших народа

су темељ наших односа у прошлости, садашњости у будућности и они су нераскидиви“, истакао је Првојерарх Српски.

На дан Св. Василија Великог

Патријарх Српски је служио 14. јануара, на празник Светог Василија Великог, Свету Литургију у београдској Саборној цркви током које је преломио славски колач Првог београдског певачког друштва.

Патријарх је у беседи подсетио верне на три спасоносна празника које је Црква обележила – Обрезање Богомладенца, Светог Василија Великог и Нову годину: „Ово је прилика да се Господу захвалимо за сва добра која смо примили у току године, пре свега за живот сам, јер је он дар благодати Божје.“

Честитајући славу домаћину, Првом београдском певачком друштву, хору Саборне цркве, уједно најстаријем хору у Србији који је по 162. пут у част светитеља принео славски колач, жито и вино, Патријарх је истакао да је то певачко друштво институција која је увек имала значајну улогу у животу наше Цркве.

Прво београдско певачко друштво поје под покровитељством Његове Светости, председник хора је старешина Саборне цркве,protoјереј-ставрофор Петар Лукић, а уметнички руководилац и диригент гђа Светлана Вилић.

Извор: Радио Слово љубаве

26. јануара, освештао је капелу посвећену Покрову Пресвете Богородице у Војној академији у Београду.

Овом приликом Његова Светост је уручио архијерејске грамате генерал-мајору г. Младену Вуруни, начелнику Војне академије, потпуковнику Ранђелу Китановићу, начелнику Грађевинске службе, Кадетској бригади Војне академије и донатору г. Бранету Грумићу.

На Крстовдан

Патријарх Иринеј је служио 18. јануара, на Крстовдан, Свету Литургију у Саборној цркви у Београду. После вечерње службе у продужетку Литургије, Патријарх српски Иринеј је обавио чин великог освећења воде.

На Богојављење

Патријарх српски Иринеј је служио 19. јануара, на Богојављење, Свету Архијерејску Литургију у Николајевској цркви у Земуну. Током Свете Литургије, Патријарх Српски је уручио Орден Светога Саве другог степена г. Браниславу Пространу, директору Југоимпорта, и г. Дамиру Ковачевићу, потпредседнику Скупштине општине Земун.

Након освећења богојављенске водице, Патријарх Иринеј је са верним народом кренуо у литију до Земунског кеја где је благословио такмичаре који су пливали за часни крст у водама Дунава.

На Светог Јована

Патријарх Српски је служио на дан Сабора Светог Јована Крститеља, 20. јануара, Свету Литургију у Храму Рођења Светог Јована Претече на Централном гробљу.

Капела на Војној академији

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј на празник Светих мученика Ермила и Стратоника,

У Спомен-храму на Врачару

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је на Савиндан Свету Архијерејску Литургију у Спомен-храму Светог Саве на Врачару. Саслуживало је свештенство из Архиепископије београдско-карловачке, али и гости из Русије, Грчке, као и више епархија Српске Православне Цркве.

Празничну литургијску радост у заветном храму српског народа увеличали су својим присуством директор Канцеларије за сарадњу с Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић, протонеимар Храма Светог Саве проф. Војислав Миловановић, представник Крунског савета г. Драгослав Ацовић, многоbrojni становници престонице, као и ученици ОШ „Свети Сава“ са Врачара.

После ломљења славског колача, Патријарх је уручио високо одликовање Српске Православне Цркве – Орден Светог Саве другог степена г. Владети Матовићу за делатну љубав према светој мајци Цркви, нарочито показану његовим великим стручним доносом при изградњи највећег храма Српске Православне Цркве.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1125

2
Активности Патријарха

6
Позив на повратак
јединству Цркве
Патријарх српски Иринеј

8
Савиндан
Олга Стојановић

10
Обележена 72. годишњица
Новосадске рације

14
Црква и савремено друштво
Епископ далматински Г. Фошић

16
Теологија и култура у дијалогу (2)
Ево, све ново творим
Протојереј Александар Михаиловић

18
Црквенословенски језик
у савременој комуникацији
и мисији Цркве (други део)
пр Ксенија Кончаревић

21
Извештај Светог Саве
из Студенице (1206/7. година)
и археолошка открића
Архимандрит Тихон (Ракићевић)

24
Положај детета у Цркви (5)
Грех и ваститање
Ивица Живковић

26
Администрација Митрополита
богородског 1862. године
Радован Пилиповић

28
Високо образовање СПЦ
у 20. веку (шеснаести део)
др Александар Раковић

30
„Нова 1914.“
Живорад Јанковић

32
Немачке и аустроугарске
припреме за Први светски рат
и антисрпски ревизионизам
др Александар Раковић

34
Како нас је видео А. Рајс (2)
Задивљен душом српског војника
Антоније Ђурић

36
Поводом стогодишњице
Првог светског рата
Протојакон Зоран Андрић

38
Свет књиге

40
Наука, уметност, култура...

42
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве

47
Вјечнаја памјат

На насловној страни:
Спомен-храм Светога Саве
Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ зворничко-тузлански Хризостом

Главни и одговорни уредник
Презвитељ мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Борбе Остојић

Чланови редакције
Презвитељ др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двоброј.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Пояединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанској упутници!

Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:

Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKRSBG)
Beneficiary: RS55145007080000135615
Informativno Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786
e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs – редакција
preplata@spcrs.rs – претплата

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови приложени објављени су у „Православљу“ представљају
стватовља аутора.

Сва права задржана. Свако прешифтовавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља појединачно правно и кривично дело.

Дизајн: Соба.rs
Графичко припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

СИР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Канцеларије
за сарадњу са црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије

Архиепископ пећки
Митрополит београдско–карловачки
и Патријарх српски

АЕМ бр. 10 од 13. јануара 2014. године

Преподобном монаху Артемију (Радосављевићу)
Београд

Предмет:

Позив на повратак јединству Цркве

Yове празничне дане мира, радости и праштања обраћамо Вам се још једном, и подсећамо Вас на одлуку Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве, АСбр. 60/ и 61/зап. 153 од 23. маја 2012. године, којом сте, у духу и у име Христове љубави, позвани да се – заједно са својим следбеницима, бившим јеромонасима, монасима и монахињама – у појању вратите са пута раскола у свештено јединство, у окриље Српске Православне Цркве.

С обзиром на то да на ову одлуку нисте одговорили, Ми смо Вам, 4. фебруара 2013. године,

упутили и своје лично писмо, са истим апелом какав је садржан у споменутој саборској одлуци. Оно Нам је, нажалост, враћено, јер са Ваше стране није било преузето. Истога дана смо Вам поменуто писмо доставили путем телефакса, и пријем је потврђен у 14 часова и 14 минута. Ни на њега, међутим, никада нисте одговорили. И поред тога, нисмо сматрали за понижење, него за своју дужност и према нашој Светој Цркви и према Вашој личности, да Вас и лично посетимо и покушамо да непосредно, живом речју, у љубави Христовој, утичемо на Вашу са-

вест. Ни то, нажалост, није помогло. Са истом леденом равнодушношћу, уз пропратне знаке самоуверености и уверености у сопствену непогрешивост, реаговали сте и на непосредна и посредна обраћања и апеле – како појединих архијереја наше Цркве, тако и њених угледних духовника и верника.

Због свега тога Вам поново – и последњи пут – пишемо, и упозоравамо Вас, искрено и отворено: не идите даље странпутницом раскола, и то у времену препуном искушења по наш многонапаћени верни народ! Опет и опет Вас подсећамо на

велику јеванђелску и светоочатку истину коју сте својевремено и сами истицали: *раскол је велика рана на шелу Цркве, велики треш трег Богом, треш који ни мученичка крв не може оправити.* Очигледно тога свесни, својевремено сте обећавали Светом Архијерејском Сабору и Светом Архијерејском Синоду да никада нећете учинити тај погубни корак; а данас, својим неодговорним поступцима, сведочите супротно. Тврдите, штавише, да сте Ви једини на путу истине, и да сте епископ рашко-призренски у егзилу, чиме потврђујете Ваше претходне изјаве да Вам је Епархија рашко-призренска „од Бога дата“, да сте одговорни једино пред Христом Спаситељем и доживотно обавезни само „пред Свештеним Богом“. Овим радикално поричете Цркву као саборни богочовечански организам, успостављајући непосредни однос са Богом – без Цркве и ван Цркве која је и Вама и свима нама дала и даје како хришћански тако и епископски идентитет, служење и духовну власт.

Питамо себе и Вас: У којој сте Ви то Цркви и пред којим Богом „доживотни канонски архијастир“. Да ли је могуће да Ви поричете да Вас је Сабор Српске Православне Цркве изабрао, хиротонисао и устолично, поверијвши Вам, у своје време, Епархију рашко-призренску. Тада сте ту саборску одлуку прихватили, а сада горе поменуту којом сте лишени епископског чина и враћени у ред монахâ, коју је исто тако донео Свети Архијерејски Сабор, то јест, сви архијереји Српске Православне Цркве, 19. новембра 2010. године, одбацијете, чиме се одричете јединства за које сте се заклели при хиротонији.

Иначе, морамо констатовати да сте поменуту саборску одлуку „изнудили“, као и ону којом сте умировљени због дугогодишњег неизвршавања, или пак

игнорисања одлука Светог Архијерејског Сабора и Светог Архијерејског Синода, укључујући и одбацивање одлука Светог Архијерејског Синода, и због поступака којима сте угрозили јединство Српске Православне Цркве. Једном речју: због показане немоћи да одговорно управљате повереном Вам Епархијом. Одлука којом сте, због доказаних и од Вас самих потврђених најтежих канонских кривица (свештенослужења под важећом забраном свештенодејства, одбијања послушности Светом Архијерејском Сабору, стварања раскола и насиљног заузимања поједињих манастира Српске Православне Цркве у Епархији рашко-призренској и физичког угрожавања монахâ у тим манастирима), лишени епископског чина и враћени у ред монахâ, достављена је ради знања свим сестринским помесним Православним Црквама, које су са своје стране пријем исте и потврдиле.

Нажалост, и поред тога што Вас нико у Сабору наше Цркве, као и у православном свету уопште, не подржава, Ви и даље истрајавате на путу раскола, уносећи забуну и немир међу верне што се јасно да видети Вашим обмањивањем недовољно упућеног народа нашега, да сте, поред осталог, лишени епископског чина због наводног притиска светске политике на нашу Цркву, којем сте се Ви противили.

Уместо ових неистина било би боље да се сетите онога што сте сами тврдили и што је свакоме у Цркви јасно – да „литургија“ коју служе расколници није Литургија. Према томе, Ваше „причешће“ није Причешће, Ваше „тајне“ нису Свете Тајне Цркве Божје, и све што чините служи једино на духовну пропаст како Вас тако и оних који Вас следе и који учествују на тим сабрањима. Тврдећи да Богу службу приносите Ви под видом одбра-

не православља разарате јединство Цркве Христове, одвајајући се од њене живе спасоносне Заједнице и лишавајући себе и друге вечног спасења.

До сада смо Вам се увек са љубављу обраћали, и то чинимо и у ове празничне дане, и позивамо Вас да се вратите са погубног пута канонском поретку Цркве и јединству са Црквом, и тако зацелите отворену рану на Христовом Телу.

Уколико се и овога пута оглушите о Наш позив, тешка срца морамо да Вам предочимо да ћете Нас приморати – заједно са осталом браћом архијерејима, нарочито онима у чијим епархијама покушавате да успоставите паралелну парасинагогалну и расколничку структуру – да предузмемо даље канонске мере против Вас; а сами знате која је следећа канонска мера.

Ви сте слободан човек и на Ва- ма је да одлучите којим ћете путем даље ићи. Са своје стране, молимо се Богомладенцу Христу да Вас осени Духом мудрости и знања како бисте се вратили на Његов пут, пут истине и вечног живота.

Очекујући Вашу одлуку, молимо Вас да пред лицем Живога Христа, ради сопственог спасења, ради спасења оних које сте повели путем раскола, преиспитате своје поступке и одустанете од пута који води у пропаст вечну.

У нади да ћете ради добра Цркве Божје и народа Божјег, ради добра Вашег и оних који су са Вама, донети спасоносну одлуку, поздрављамо Вас древним и радиосним божићним поздравом:

Мир Божји, Христос се роди!

*Архијериской иећки
Митрополији
богорадско-карловачки
и Патријарх српски
Иринеј*

На Православном богословском факултету Универзитета у Београду

Савиндан

Олга Стојановић

Светом Архијерејском Литургијом и Свечаном Академијом на Факултету обележен дан Светога Саве – првог српског Архиепископа

Свети Сава, први Архиепископ и учитељ српски, као и сваке године, торжествено је прослављен на Православном богословском факултету Универзитета у Београду.

Прослава је започела у недељу 26. јануара 2014. године, празничним бденијем којим је началствовао декан факултета, високопречасниprotoјереј-старофор проф. др Предраг Пузовић уз саслуживање свештеника и ђакона са факултета, а уз молитвено учешће бројних гостију и студената. На сам дан празника, у понедељак, 27. јануара 2014. г. Свету Архијерејску Литургију у Капели Светог Јована Богослова на Богословском факултету служио је Његово Преосвештенство Епископ римезијански Г. Андреј, викар Патријарха Српског, уз саслужење

више свештеника Архиепископије београдско-карловачке.

У амфитеатру највишег богословског училишта наше Цркве, уприличена је свечана до-дела диплома теолозима који су дипломирали у претходној академској години, као и културно-уметнички програм.

На почетку Свечане Академије беседио је проф. др Илија Томић, пожелевши добродошлицу гостима, а професорима и студентима је честитао славу. Присутне су поздравили и декан Факултета проф. др Предраг Пузовић и министар просвете у Влади Србије проф. др Томислав Јовановић.

Честитајући славу, министар просвете је истакао да је ово дан који обележавамо као најсветији дан образовања Србије. „Данас сви ѡаци и студенти, све

образовне институције на територији Србије и шире, славе Дан Светог Саве, српског светитеља“, рекао је Јовановић и истакао да је његова дужност као министра, али и самог Министарства просвете да помогне Богословском факултету како би одржао и подигао своје место у оквиру образовног система. Он је пожелео свима да што пре храбро, смело и одважно са оним што поседујемо а, како је навео, поседујемо изванредан потенцијал, закорачимо кроз отворена врата европских уједињених народа.

Декан Православног богословског факултета проф. др Предраг Пузовић, на Академији, је уручио Повеље Светог Саве министру Јовановићу и проректорки Универзитета у Београду проф. др Нади Кова-

Свети Сава – школска слава

Свети Сава је установљен за школску славу 1840. године, на предлог Атанасија Николића, ректора Лицеја у Крагујевцу. У одлуци тадашњег Попечитељског проsvештенија, представници државне и црквене власти прописали су да се Свети Сава проглашава за „патрона свих наших школа и да се најсвечаније прославља“.

Савиндан се у школама славио све до 1945. године, када је укинут, одлуком тадашњих власти. После полуековне забране, од деведесетих година прошлог века поново се празнује у образовно-васпитним установама наше земље.

Фотографије: Иван Јовановић

Светосавске награде

Министар просвете, науке и технолошког развоја у Влади Републике Србије Томислав Јовановић уручio је 27. јануара 2014. добитницима традиционалне Светосавске награде за 2013. годину за допринос квалитетном образовању и васпитању. Јовановић је на свечаности у Влади Србије подсетио на то да је Светосавска награда највеће признање које Министарство просвете, науке и технолошког развоја додељује за допринос у образовању и науци.

(*Филошес, Богословље, Вериучиштељ у школи...*)

Свечаној Академији, поред министра Јовановића, присуствовали су и Његово Преосвештенство Епископ ремезијански Г. Андреј, престолонаследник Александар Карађорђевић, београдски надбискуп Стани-

слав Хочевар, као и гости из Загреба, Љубљане и Источног Сарајева. У уметничком програму Академије, пред многобројним гостима, представницима других конфесија и дипломатама наступили су уметници Јован Колунџија, Танасије Узуновић и Љубивоје Тадић.

У Новом Саду

Обележена 72. годишњица Новосадске рације

„Река Дунав је јануара 1942. године постала вечни дом за хиљаде мученика који су пострадали искључиво због тога што су окупатори закључили да се на погрешан начин моле или се погрешно презивају“

На Кеју у Новом Саду, у четвртак 23. јануара 2014. године, обележена је 72. годишњица Новосадске рације. Програм је почeo у подне, поздравним говором градоначелника господина Милоша Вучевића који је рекао да су јануара 1942. године, у року од само три дана новосадске улице и дунавска обала постали неми сведоци невиђених злочина у којима су нестале читаве породице. „Река Дунав је

јануара 1942. године, постала вечни дом за хиљаде мученика који су пострадали искључиво због тога што су окупатори закључили да се на погрешан начин моле или се погрешно презивају“, истакао је господин Вучевић подсећајући да иза тог злочина није стајала нека праисконска мржња на нивоу нагона него срачуната и бездушна политика.

Након градоначелниковог говора, помен је у име Српске

Православне Цркве служио Његово Преосвештенство Епископ новосадски и бачки Господин Иринеј уз саслужење Владике јегарског Господина Порфирија, новосадског свештенствâ и ђаконствâ. По завршетку помена, Епископ бачки Иринеј је поздравио присутне и казао да смрт невиних жртava није последња њихова реч нити да је последња реч о њима. „Последња реч и њихова и о њима јесте да по смрти посто-

„Новосадска рација“ или „Рација у јужној Бачкој“ је назив за масовне ликвидације, махом Срба, Јевреја и Рома, али и припадника других нација, које су у јануару 1942. г. (од 4. до 29. јануара) извели мађарски фашисти Миклоша Хортија на подручју тада окупиране Бачке (углавном у Шајкашу, Новом Саду и Бечеју).

Као изговор за акцију, коју су тадашње мађарске власти службено описале као полицијску рацију, послужило је настојање да се ликвидира партизански одред у Жабаљском риту на Пустајићевом салашу. Код ове групе пронађено је 17 пушака. Одред је разбијен 4. јануара, али то је заправо био само почетак разулареног зверства.

Око 6 часова ујутро 21. јануара 1942. по целом граду су излепљени плакати: „Пошто се на подручју Новог Сада крију разна сумњива лица као и велика количина оружја, то је Министарство војске наредило да се одржи претрес свих станова као и легитимисање свих лица. Наређује се грађанима који код себе имају каквог оружја, да га одмах предају најближој команди. Наређује се да се свако задржава у стану где је пријављен. Слободно кретање дозвољава се само државним чиновницима, фабричким радницима као и сваком грађанину колико му је потребно да набави најужније животне намирнице за одређени дан. У сваком случају свако мора располагати са потребном легитимацијом, а кретање је дозвољено само средином улице. Жалузије на прозорима морају бити спуштене и не сме се гледати на улицу. Код кога се буде нашло сакривено оружје, или ко буде код себе држао сумњива лица, тај ће бити изведен пред војни суд.“ Плакат је потписао командант места Јожеф Граши.

Али, текст плаката ни приближно није наговештавао оно што ће се стварно збивати у наредних неколико дана. Никаквих привођења није било. Све се

ји живот вечни и Вајксење“, рекао је Епископ Иринеј, објашњавајући да је то теже рећи за непокајане целате и зликовце или да би, како Владика новоди, за њих такође било излаза пред бескрајним милосрђем и свепраштајућом љубављу Божјом уколико би се истински покајали за зло које су чинили.

У име Јеврејске заједнице Србије, помен је служио господин Исак Асијел, врховни рабин Србије. Он је на новосадском

Кеју жртава рације поручио да сви треба у себи да нађемо снаге да победимо зло, како се оно не би понављало.

Делегације су, након служења помена, положиле цвеће на споменик „Породица“ а ратна морнарица је бацила венац са брода речне флотиле у Дунав. Свечаности су присуствовали и представници Кабинета председника Србије Томислава Николића, амбасадор Израела у Србији господин Јозеф Леви,

амбасадор Републике Мађарске у Србији господин Оскар Никовић, први секретар Амбасаде Русије у Србији господин Валентин Кољасјев Генадијевич, председник Скупштине Војводине Иштван Пастор са потпредседницима Миливојем Вребаловим и Ђорђем Милићевићем, муфтија новосадски и војвођански господин Мухамед Зилкић, као и представници дипломатског кора, МУП-а Србије, Војске Србије и други.

заправо завршавало много, много „једноставније“ – мађарски војници су недужне људе, старце, жене и децу скидали до гола на температури од минус 30 степени Целзијуса, пушкама и пиштолима пуцали им у потиљак, а потом бацали под лед Дунава...

Дан када су отпочела најмасовнија убиства у Војводини за време Другог светског рата био је 22. јануар, а прве жртве су пале на Штранду, шеталишту поред Дунава, већ од 4 часа ујутру... Није било паузе ни одмора за мађарске фашисте ни тога, а ни наредних дана... Један посматрач са друге обале установио је да је убијано 15 особа на минут. За три дана рације само у Новом Саду, окупационе војске побиле су више хиљада становника овог града. Мада се последњих година наводе подаци о више од 1.200 убијених с наведеним именима и презименима, на основу најновијих истраживања тог масовног злочина, како наводе у Меморијалном друштву Рација 1942, идентификовано је 2.350 имена Новосађана бачених под лед, а поуздано је утврђено да је било више од 4.000 жртава „Рације у јужној Бачкој“.

Један од главнокомандујућих „Новосадском рацијом“, мађарски жандармеријски капетан Шандор Кепиро (97), умро је 2011, у свом дому у Будимпешти, као слободан грађанин. Надлежни будимпештански суд својом пресудом ослободио га је сваке одговорности за стравичне злочине у „Новосадској рацији“.

С. Н.

Делегације су потом упутиле до новосадске плаже Штранд где је, код спомен-плоче, служен помен жртвама трагичног догађаја у којем су, јануара 1942. године, припад-

ници мађарске фашистичке окупационе војске побили и под лед Дунава бацали више хиљада Новосађана.

По завршетку програма, у просторијама Црквене општи-

не новосадске уприличен је свечани пријем и послужење за високе госте.

*Нови Сад, 23. 1. 2014.
Информативна служба
Епархије бачке*

У Етнографском музеју у Београду

Сабор Крајишника

Yчетвртак, 16. јануара 2014. године, у Етнографском музеју у Београду многобројној публици су се представили Чувари Христовог гроба – друштво за неговање древне народне традиције. Скупу је присуствовао и Епископ липљански Г. Јован, викар Патријарха Српског.

Обичај чувања Христовог гроба који се одржава на Велики петак и Велику суботу потиче из Врличке крајине у Далмацији. Након егзодуса српског православног народа из Крајине, обичај је обновљен 2004. године у Батајници, а повратници су га, пре неколико година, обновили и у својој родној Врлици у Храму Светог оца Николаја Мирликијског. Чувари Христовог гроба су уписаны на националну листу нематеријалног културног наслеђа Републике Србије, а добили су подршку и препоруку Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве за упис на листу Унеска.

Овај древни обичај сажима у себи историјско искуство српског народа северне Далмације, његов православни светосавски етос и културолошко-етнографско богатство (песме, игре, обичаје, народну ношњу, народне инструменте). Београдска публика је у двочасовном програму могла да види обичај, затим сплет игара и песама из Врличке крајине и других места северне Далмације.

Окупљенима је о значају предања говорио харамбаша Чувара Христовог гроба Драган Павловић, а у име Његовог Преосвештенства Епископа сремског Г. Василија обратио сеprotoјереј Споменко Грујић, старешина Цркве Рођења Пресвете Богородице у Батајници где су Чувари обновили свој обичај. Испред Националног комитета за нематеријално културно наслеђе Републике Србије гово-

рио је његов председник г. Саша Срећковић, виши кустос Етнографског музеја. О историји далматинских Срба краће слово је одржао директор Архива Српске Православне Цркве г. Радован Пилиповић, а о етномузикологији Крајине је говорио г. Милан Вашалић. Свечаности и дубине ове својеврсне духовне академије допринели су својим беседама велики рабин Србије г. Исак Асијел, као и муфтија србијански уважени ефендија Мухамед Јусуфспахић. Сабору Крајишника је поздраве Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја пренео Његово Преосвештенство Епископ липљански Г. Јован, викар Патријарха Српског. Читав програм су умешно водиле Симонида Станковић и Слободанка Росић, што је допринело динамичности и полетности представљања овог старог српског витешко-литургијског обичаја.

Обрад Учанин

Његово Преосвештенство Епископ далматински Г. Фотије:

Црква и савремено друштво

Обраћање Епископа далматинског Г. Фотија
на Другој скупштини СНВ-а у Загребу
(Загреб, 9. новембар 2013. године)

Уважена господо,
Дозволите ми да Вас срдечно
поздравим на Другој скупштини
СНВ-а у Загребу и да Вам
пренесем благослове Његове
Светости Патријарха српског

Г. Иринеја и надлежног
Митрополита загребачко-љубљанског Г. Јована,
који због својих обавеза
нису са нама овде, али
су ту ипак својом љуба-
њом и молитвом.

Свима нама овде са-
бранима добро је позна-
то да су темеље модерне
европске мисли, а по-
себно њене политичке
философије, поставили
грчки философи и науч-
ници, првенствено Пла-
тон и Аристотел.

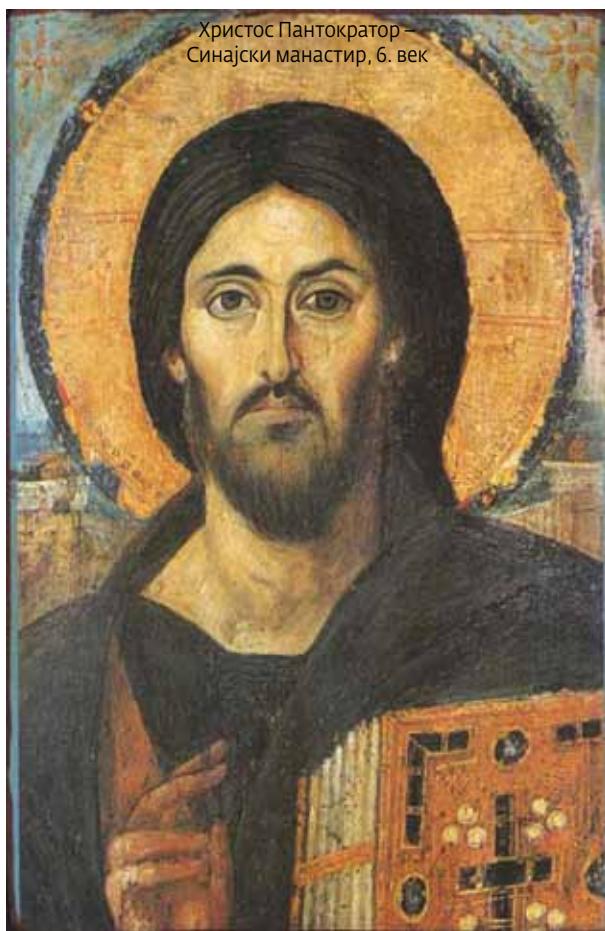
Платон је у оквиру
своје идеалистичке фи-
лософије сматрао да
хармонију која посто-
ји у космосу, треба на-
најмудрији начин опри-
сутнити у оквиру јед-
не државе, тада државе
града – полиса. Да би се
тај идеал остварио, ту
државу, по њему, треба
да воде философи, то је-
сте најмудрији и најмо-
ралнији људи. Они би требали
бити гарант да ће сви станов-
ници државе – полиса оства-

рити своја права, а циљ државе
је да се стара о добробити свих
грађана. По Платону, читав
свет се темељи на идеји Добра,
па отуда добро мора бити и у
основи државе.

лософије уопште, много више
нагиње реализму. Он не идеа-
лизује државу, али сматра да
је човек првенствено друштве-
но – социјално биће (*zoon politikon*) и да се као такав остварује у оквиру једне др-
жаве. Држава је, дакле,
дужна да то свакоме
појединцу и своме гра-
ђанину омогући.

У раном средњем ве-
ку Блажени Августин
нуди један свој концепт
„Државе Божије“ (*Ci-
vitas Dei*) у којој је све
утемељено на аутори-
тету вере и Цркве. Ка-
сније у Византији на-
стаје позната теорија
„симфоније“, по којој
однос Цркве и државе
треба да буде као однос
душе и тела у човеку.
Душа и тело не постоје
једно без другога, а свр-
ха им је да се међусоб-
но помажу и изграђу-
ју. У историји српског
народа најпознатији је
остао период средњо-
вековне „светосавске
теократије“ у којој су
владари неретко бива-
ли светитељи, па је због

тога светост у тој држави била
уздигнута на пиједестал и по-
стала критеријум свих онда-

Аристотел, пак, иако најда-
ровитији Платонов ученик, у
својој теорији државе и фи-

Старогрчки философи и научници, с лева на десно: Хомер, Тукидид, Аристотел, Гераклит, Платон, Платон (новији живопис)

шњих друштвених и културних токова.

Због времена, поменућемо само потоње социјалне и буржоа-ске револуције у Европи и Русији и страшне светске ратове из којих је проистекло савремено политичко доба. У наше време, време европске демократије и велике породице европских држава – којој од ове године припада и Хрватска, основна начела су демократија и владавина права. Под овим правом се подразумевају општељудска и мањинска права. На њима се темељи и сама Европска унија.

Дакле, од Платоновог идеализма – апсолутног добра, па до Аристотеловог реализма – добра колико је то могуће, од Августинове државе Божије, до византијске „симфоније“ са немањићким идеалом „светости“, од друштвених и социјалних револуција XVIII и XIX века, стигло се до европске демократије и општепрокламоване владавине људских права.

То је само овлаш дата генеза философских и политичких мисли о којима би свакако требало размишљати и, уколико је то данас могуће, понечему се од поменутог и вратити.

Какво је место и улога Цркве у свему наведеноме и какав је њен допринос држави уопште?

Православна Црква се увек чувала (са мање иливише успеха) од уплитања у директне токове световне политику, чувајући византијски и немањићки принцип „симфоније“ (сарадње) у односу на државу. Потпуно су јасне Христове речи да „Царство моје“, тј. Црква „није од овога света“ (Јн. 8, 23), што не значи да Црква нема одговорност за свет и државу. Напротив, Црква, тј. ми хришћани смо позвани да будемо „со и светлост свету“, те благовесници основне хришћанске истине о Распећу и Вајсрењу Исуса Христа. Та крстолика вера у Христа и Вајсрење је оно што обликује целокупно деловање Цркве у друштву – како у духовном и културном, тако и у социјалном и политичком смислу. Црква је она која нам сведочи да је суштина вере, суштина Закона и Пророка – љубав према Богу и ближњим (Мт. 22, 40). То би требао бити и јесте њен највећи допринос свакоме друштву и свакоме времену, па и времену у којем ми данас живимо.

Са друге стране, као и људска институција, која постоји више од две хиљаде година, Православна Црква је чуварка и општељудских вредности: хришћанске традиције и мо-

рала, богослужбеног типика, црквене архитектуре, своје словенске писмености и ћириличног писма, фрескописа, иконе и црквеног појања. Обе ове поменуте компоненте – и божанска и људска – чине једну неодвојиву целину у деловању Православне Цркве и као такву је једино можемо истински разумети.

Овим скромним мислима бих завршио своје обраћање. Желим сваки успех у раду Другој скупштини СНВ-а у Загребу. Знамо да од тога у велико зависи будућност и добро српске заједнице, као и СПЦ у Хрватској. Пред српском заједницом у Хрватској стоје многи изазови и проблеми о којима други знају боље и више од мене. Што се тиче нас, представника СПЦ, ми се непрестано молимо за добро свих, за добро државе у којој живимо и свих њених грађана без обзира на веру и нацију. Бог нас је створио и позвао да живимо у међусобној и братској љубави. На kraју бих додао да ми Срби не тражимо ништа више од онога што нам Устав и закони Хрватске и Европске уније прописују, али да не пристајемо ни на мање од тога.

Живели
и Бог вас благословио!

– Теологија и култура у дијалогу (3) –

Ево, све ново ћворим
(Отк. 21, 5)

Протојереј Александар Михаиловић

Хришћанство је морало да отпочне од нечег конкретног – од семитског наслеђа. Оно је усвојено, али не и апсолутизовано. Мост између Бога и човека пролази кроз културне константе – говор и језик, телесност (материјалност), нацију, култ (религију), друштвено уређење, али не задржава се искључиво унутар јеврејског самозатвореног круга.

Ступањем хришћанства на тле јелинске цивилизације, уведена је једном за свагда коренита промена и преокрет. Карактеристике тадашње цивилизације добро су проучене. Поглед на свет, вредности, обичаји, препознатљива форма мишљења, очитавали су се у многим областима људске делатности. Њихов материјални облик уочљив је у храмовној архитектури, вајарству и фреско-сликарству. Читав Средоземни басен преплављен је утицајима јелинске културе, римског законодавства и империјалне идеологије. Доминантни језици у међународној комуникацији били су јелински и латински; култ и религија такође.

Тадашњи центри цивилизације и културе – Рим, Атина и Александрија, својим утицајима обликовали су живот великих градова на периферији (Антиохија и Јерусалим). Све што је значајно (трговина, привреда, уметност, књижевност, наука, философија, нове религије...) одвијало се унутар тог круга. Већ тада доминирао је један глобалистички и обједињујући менталитет који је у себи сједињавао све локалне и провинцијске различитости (на уштрб њихове афирмације). Ова глобална империја умрежена је копненим и морским путевима који су се спајали у главном

граду царства – Риму, из којег је зрачио моћни утицај до најмањих места на њеним крајевима. Обухваћена је област од крајњег Запада (Британија, Шпанија и Галија) преко северне Африке до Близког и Средњег истока, којом је доминирало једно божанство (римски цезар – *Sol Invictus* – „Непобедиво Сунце“ или *Pontifex maximus*, изједначаван са Богом), једно друштвено уређење, један језик администрације и културе (латински и јелински), једна војна сила. Постојао је извесни универзализам и културни плурализам, који су опстајали у јединству. Римски цезар се дивинизовао, што је своје корене имало у јелинизму, а нарочито је форсирano од времена Јулија Цезара. Ову традицију посебно су подстицали римски песници попут Цицерона, Овидија, Хорација и Вергилија.

Доминација овакве цивилизације утемељила је посебан животни стил и вредности. У философији, на пример, јак утицај платонизма, у науци Птолемејев геоцентризам, геометријску хармонију сфере као и питагорејску мистику броја, у религији многобожачки пантеон, циклично поимање времена у којем се све понавља и вечно враћа, у поезији римски стих и хомерски ритам, у архитектури прелепе статуе и

непоновљиве храмове, у законо-давству гвоздено дисциплиновани римски правни систем са непоколебљивом империјалном војном силом и још много тога карактеристичног за овај прохујали и ишчезли свет.

Ова цивилизација као и многе друге (Персија, Сирија, Кина...) преживљавала је унутрашње и спољашње кризе и ломове. Након блиставог процвата, незаустављиво је стремила посуновраћању у пропаст и нестанак. Био је то, наравно, вишевековни процес, завршен коначно 476. године по Христу, пропашћу Римског царства након најезде Аларихових Гота.

Хришћанство улази у јелинску цивилизацију кроз семитску културу. Господ Исус Христос, један од Свете Троице, Син Божији, улази у историју света, узима конкретно тело и човештво (људску природу), рађа се од Духа Светога и Богородице Марије и живи у конкретном јеврејском народу који има своју историју, географију, језик, религију, обичаје, систем вредности. Син Божији узима све позитивне елементе семитске културе и постаје њен део, историјска личност – Исус из Назарета.

Још од времена Авраама, јеврејска заједница успоставља посебан однос са Богом и вековима

Античко ступениште у Јерусалиму | © Katkov | Dreamstime Stock Photos & Stock Free Images

живи са свешћу о Месији Који ће доћи и основати Царство Божије. Унутар ње збило се Оваплоћење Бога, тј. постањање Бога човеком и на тај начин се остварило обећање о Месији. Улажењем у семитску културу, Бог је није укинуо него преобразио, уневши у своју личност све њене позитивне карактеристике. Тако нпр. Исус говори арамејским језиком, учествује у религиозном животу заједнице (обрезање, увођење у јерусалимски Храм, поштовање Мојсијевог законодавства, вера у истог Бога у којег верују Јевреји), узима храну, заснива социјалне односе, стил облачења је исти, користи комуникацијска средства ондашњег времена – новац, трговину, пловидбу бродом; дрводеља је, бави се риболовом итд. Дакле, Исус као Бог општи са светом путем свих тековина људског стваралаштва са јасним нагласком да је потпуни и прави човек.

Хришћанство је морало да отпочне од нечег конкретног – од семитског наслеђа. Оно је усвојено, али не и апсолутизовано. Мост између Бога и човека пролази кроз културне константе – говор и језик, телесност (материјалност), нацију, култ (религију), друштвено уређење, али као што ћемо видети, не задржава се искључиво унутар јеврејског самозатвореног круга.

Света земља била је под влашћу Римске империје. На овом простору Бог се вековима откривао и коначно – постао човек. Први хришћани (прва Црква) били су претежно Јевреји чије је окружење, осим традиционалног, чинио и јелински миље, готово у свим сферама. Узајамно додирање и мешање било је неминовно, те је талас хришћанске проповеди захватио и не-Јевреје. Већ Апостол Павле, ортодоксни Јеврејин, најпре борац против Цркве, након преобраћења, поставши хришћанин, искорачио је из јудеохришћанских оквира и окренуо Јеванђеље другим народима. Такође, сам догађај Педесетнице укинуо је културне, етничке и језичке границе. Јеванђеље „продире“ и ступа у друге културе, са свим другачије од семитске.

Пре свих, била је то јелинска култура, којој се Апостол Павле обратио посредством једног човека из Македоније (Дап. 16, 9). Овим је почела христијанизација јелинства и инкултурација Јеванђеља у њихов етос. Том приликом нису наметане семитске културне форме: језик, обичаји, Мојсијево законодавство, обавезно обрезивање и томе слично, већ је полако усвајан нови културни образац, почевши од језика и писма као најважнијих органа њихове артикулације. Тако је сав

Нови Завет (сем Матејевог Јеванђеља) написан на јелинском, те је на говорном језику усвајан живи Христос и на говорном језику су се нове црквене заједнице, које је оснивао Апостол Павле на својим мисионарским путовањима Медитеранским басеном, обраћајући Богу.

Из историје је познато да се Рим активно усprotивио ширењу Цркве (Апостоли Петар и Павле тамо су погубљени) која се гранала целим Царством, упркос страшним и крвавим прогонима хришћана. Инкултурација Јеванђеља захватала је простор антике, подривајући темеље оним вредностима које су биле супротне библијском духу. Дошло је до „сукоба култура“, што је за последицу имало многе невине жртве. Прогон хришћана трајао је под римским царевима пуна три века, али и касније, након Миланског едикта 313. године, када су престали прогони и цар Константин дао слободу Цркви. Сукобљавале су се две онтологије и два етоса – јелински и хришћански, њихово схватање места и судбине човекове, погледи на материју, историју, уређење друштва, изградњу новог света, укратко, две космолоске и антрополошке теорије.

– наставиће се –

– 1150 година после мисије Св. Кирила и Методија –

Црквенословенски језик у савременој комуникацији и мисији Цркве

(други део)

др Ксенија Кончаревић

Позиције црквенословенског језика јаче су у срединама где су верници дубље уцрквењени, боље познају православље и интензивније практикују хришћански живот (најбоље позиције традиционални богослужбени језик свакако, у складу са изнетим, има у монашким заједницама).

На овом месту умесно је подсетити да се прве конкретне одлуке највиших законодавних органа СПЦ о могућностима и ограничењима у увођењу савременог језичког стандарда у богослужбену праксу доносе тек 1964. године. Одлука Синода од 13. новембра 1964. о увођењу извесног броја молитава на српском језику у богослужење СПЦ и реферат Митрополита загребачког Дамаскина Грданичког Светом Архијерејском Сабору из 1963. који је послужио као основа за креирање потоње језичке политike остају до данас актуелни нормативни документи у овој области, а њихова је основна вредност у томе што не заговарају радикалне опције (потпуно потискивање црквенословенског језика или наметање мера за његову заштиту), него нуде веома умерена решења, чија је суштина у обезбеђива-

њу коегзистенције два богослужбена израза уз балансирање њихових елемената према оријентационим понуђеним критеријумима. У данашњој пракси свештенство СПЦ има пуну слободу избора језика на коме ће служити, тако да се у неким храмовима поје на црквенословенском, а текст молитава изговара на савременом језику, негде се читава служба одвија на црквенословенском, негде се на савременом језику изговара ужи репертоар молитава, а каткад се може зачути и појање преведених црквених песама. Ипак, дефинисаних критеријума којима би се свештенство руководило при опредељивању за могућне опције нема, као што недостају и истраживања о вези између језичких префренција свештенства и структурних обележја литургијских заједница. Све ово навело нас је на идеју о емпиријском истра-

живању префренције црквенословенског или савременог стандардног језика у богослужбеној употреби СПЦ.

Ставове данашњег покољења верника – припадника српске говорне и социокултурне средине према црквенословенском језику, али и према проблематици богослужбеног језика уопште, настојали смо да идентификујемо путем анкете затвореног типа, која је обухватала, након 13 питања срачунатих на идентификацију битних карактеристика узорка, 17 питања усмерених на проблематику која је предмет нашег испитивања. Анкетирање је спровођено у Србији, Црној Гори и у Републици Српској. Анализа добијених резултата извршена је уз помоћ посебног компјутерског програма (SPSS 8), специјално подешеног за потребе обраде анкета, због чега је он већ налазио примену у оваквој

врсти истраживачких радова. Анкетирање и обраду података извршила је мр Ружица Бајић, истраживач сарадник Института за српски језик САНУ. Карактеристике узорка су следеће: (а) пол испитаника – мушкираца 284 (56,8%) и жена 214 (42,8%) (2 испитаника, одн. 0,4% без одговора); (б) узраст испитаника – годиште 1980. и млађи – 135 (27%), годиште 1965. до 1979. 260 (25%), годиште од 1950. до 1964. 72 (14,4%), годишта до 1949. 28 (5,6%) и без одговора 5 (1%) испитаника; (в) епархијско-регионална припадност испитаника – Београд (Архиепископија београдско-карловачка) – 132 (26,4%), Србија (Епархије: жичка, бачка, врањска, сремска, нишка, шабачко-ваљевска, браничевска, шумадијска, банатска, тимочка, рашко-призренска) 176 (35,2%), српске земље – Црна Гора (Митрополија црногорско-приморска, Епархије будимљанско-никшићка и милешевска), Република Српска (Митрополија дабробосанска, Епархије зворничко-тузланска и захумско-херцеговачка), Славонија, Барања, Далмација (Епархије осјечкопольска и барањска и далматинска) 176 (35,2%), дјаспора (аустралијско-новозеландска, средњоевропска, британско-скандинавска, источноамеричка) 9 (1,8%) и без одговора 8 (1,6%); (г) стручна спрема – виша и висока 394 (78%), средња 16,4%, низа 11 (2,2%), без одговора 13 (2,6%); (д) професионални састав – теолошка занимања (дипломирани теолози, свештенство, монаштво, студенти теологије, ученици богословија) 219 (43,8%), филолози и студенти филологије 30 (6%), нефилолошка занимања VI и VII/1 степена 145 (29%), занимања са средњим степеном стручне спреме 82 (16,4%), пензионери 7 (1,4%), домаћице 4 (0,8%) и без одговора

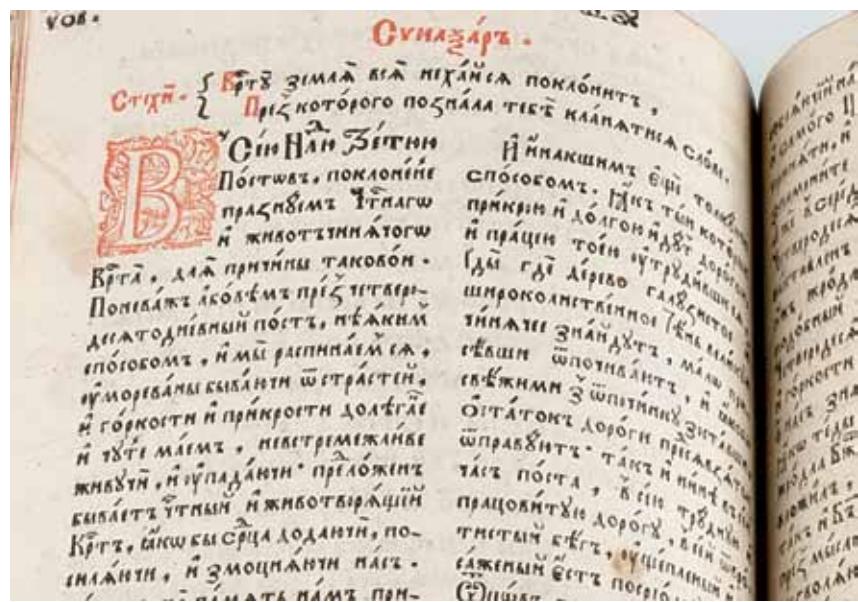

Фото: www.nds.me.ru

Пошто на разумевање црквенословенског језика има утицаја и теолошко образовање испитаника, у чији састав улази и систематско изучавање тога језика, следи закључак да би шире присуство овог језика у образовном систему могло допринети његовој бољој рецепцији.

13 (2,6%); (ћ) богословско образовање – ученици богословије 31 (6,2%), свршени богослови 33 (6,6%), студенти теологије 147 (29,4%), дипломирани теолози 9 (1,8%), постдипломци теологије 3 (0,6%), завршен курс веронавуке 53 (10,6%), обухваћеност школском наставом веронауке 13 (2,6%), без институционалног верског образовања 176 (35,2%), без одговора 35 (7%); (е) чин у Цркви – свештенство 13 (2,6%), монаштво 18 (3,6%), клирици низег степена посвећености – чтечеви, ипођакони 19 (3,8%), манастирски искушеници 7 (1,4%), лица без чина у Цркви – лаици 443 (88,6%). Узорак је, као што видимо, по образовно-професионалним критеријума изнад просека, што свакако има своје оправдање, јер су заступљенија лица која потенцијално представљају главне носиоце језичке политике у Цркви (клирици, теоло-

зи, филолози, лаици са вишим и високим образовањем), као што је по узрасном критеријуму уочљива превага особа испод 40 година, дакле, оних чији ставови према богослужбеном језику могу у догледној будућности непосредније утицати на језичко планирање.

Од испитаника су, поред информација уобичајених за испитивање ставова, тражени и неки додатни подаци од значаја за наше истраживање: (а) активно учествовање у црквеном животу: до 2 године – 57 (11,4%), од 2 до 5 година 112 (22,4%), од 5 до 10 година 170 (34%), преко 10 година 114 (22,8%), неактивно учествовање 6 (1,2%), без одговора 41 (8,2%); (б) редовност одлажења у храм: сваке недеље и празника – 393 (78,6%), доста често 82 (16,4%), ређе 21 (4,2%), без одговора 4 (0,8%); (в) редовност причешћивања: на свакој Литургији – 101 (20,2%), доста

често – на сваких 30–40 дана 115 (25%), ређе – о постовима 228 (45,6%), ретко – једном, два пута годишње 30 (6%), никада 9 (1,8%), без одговора 7 (1,4%); (г) читање духовне литературе – редовно 266 (53,2%), повремено 215 (43%), ретко 16 (3,2%), без одговора 3 (0,6%); (д) знање руског језика – активно 69 (13,8%), пасивно 215 (43%), не влада руским језиком 214 (42,8%), без одговора 2 (0,4%). Поседовање ових података омогућило је успостављање корелације између ставова испитаника о богослужбеном језику и неких карактеристика узорка за које смо претпоставили да могу бити релевантни за заснивање тих ставова. И овде је приметна супериорност нашег узорка у односу на (претпостављено, пошто емпиријски подаци за СПЦ не постоје) просечно стање у парохијским заједницама (висока редовност одлажења у храм и причешћивања, заинтересованост за праћење духовне литературе). Управо по овим показатељима узорак је изузетно релевантан, с обзиром на чињеницу да у њему превагу односе лица која активније и дубље учествују у црквеном животу и чији ставови, сходно томе, више обавезују званичну политику Цркве.

Анкетирање је било усмерено на идентификацију како ставова према богослужбеном језику, тако и конкретног стања које се такође може рефлексити на језичку политику и језичко планирање Цркве. Почекемо од властите процене испитаника о томе колики је степен њиховог разумевања црквенословенског језика, будући даје овај податак веома битан за заснивање става о очувању или замени традиционалног богослужбеног језика у нас. Штавише, један од кључних аргумента за увођење савременог језичког стандарда у богослужбену праксу био је

управо став о неразумљивости црквенословенског језика пасти. Иако самопроцена нужно поседује низ ограничења (субјективизам, одсуство стручне верификације), она ипак омогућава да се успостави представа о томе колико уз помоћ црквенословенског језика испитаници реализују своје комуникативно-спознајне потребе приликом учествовања у богослужењу. Кумултивно, 187 или 37% испитаника окарактерисало је свој степен разумевања црквенословенског језика као „довољан“; дискрепанцију између рецепције литургијских текстова на традиционалном и савременом богослужбеном језику уочава 254 испитаника (50,8%); да има знатне тешкоће у разумевању црквенословенског језика износи 56 (11,2%) испитаника, док је без одговора остало 3 (0,6%) испитаника. Ниво пасивног владања црквенословенским језиком, како смо установили, најнепосредније је повезан са (а) дужином временског периода активног учествовања у црквеном животу, (б) редовношћу одлажења на богослужење, (в) редовношћу причешћивања, (г) степеном обављања разних активности у храму, (д) читањем духовне литературе и (ћ) степеном владања руским језиком. Процент испитаника са највећим тешкоћама у разумевању црквенословенског језика, према (а), најизразитији је (50%) код особа које не учествују активно у црквеном животу или учествују мање од 2 године (17,5%); по критеријуму (б) у овој категорији преовладавају лица која у храм одлазе „ређе“ (61,9%); према (в) уочљива је доминација оних који се никада не причешћују (55,6%) или то чине једном – два пута годишње (23,3%); према (г) – доминација неактивних (18,9%), (д) – оних који ретко прате духовну ли-

тературу (37,5%) и (ћ) – верника који не владају руским језиком (18,2%). Портрет просечног испитаника који је задовољан својим нивоом пасивног владања црквенословенским језиком изгледа овако: то је најчешће особа која у црквеном животу учествује преко 10 (50%) или од 5 до 10 година (44,1%), одлази у храм сваке недеље и празника (41,2%), причешћује се редовно (51,5%) или доста често (41,3%), спада у ред веома активних (50%) или активних (47,3%) у парохијским активностима, редовно чита духовну литературу (42,5%) и влада руским језиком – активно (53,6%) или пасивно (45,1%). Овај налаз би значио да стандардни српски језик треба да има приоритет у оним срединама где су верници тек почели да живе литургијским животом и где се спроводе интензивније активности везане за унутрашњу мисију Цркве. Позиције црквенословенског језика јаче су у срединама где су верници дубље уцрквењени, боље познају православље и интензивније практикују хришћански живот (најбоље позиције традиционални богослужбени језик свакако, у складу са изнетим, има у монашким заједницама). Најзад, пошто на разумевање црквенословенског језика има утицаја и теолошко образовање испитаника (69% теолога потпуно је задовољно својим нивоом комуникативне компетенције у рецептивним видовима говорне делатности на црквенословенском језику), у чији састав улази и систематско изучавање тога језика (он је обавезан предмет у богословијама и на богословским факултетима), следи закључак да би шире присуство овог језика у образовном систему могло допринети његовој бољој рецепцији.

– наставиће се –

– уочи Светог Саве 2014. године –

Извештај Светог Саве из Студенице (1206/7. година) и археолошка открића

Архимандрит Тихон (Ракићевић), игуман манастира Студенице

„Наш свети манастир овај, као што знате, било је ово место као пусто ловиште зверова. Када је дошао у лов господин наш и самодржац, Стефан Немања, који је царевао свом српском земљом, и када је он ловио овде, изволи му се да овде, у овом пустом месту, сагради манастир овај...“

Свети Сава, манастир Студеница, 1206/7. година

Пусто место за манастир

Горе наведене речи записао је старешина манастира Студенице Архимандрит Сава убрзо по доласку са Свете Горе. Њима он почиње *Житије* свога оца Преподобног Симеона. Пошто је преneo очеве мошти и положио их у гроб који је Немања за живота себи припремио, Свети Сава је у миру манастира Студенице написао житије ктитора. На самом почетку описује одабирање места на коме ће бити грађен манастир. Наглашава да је место било пусто, и то – „ловиште зверова“. За разлику од Студенице, место на коме је подигнут Хиландар раније није било пусто. За њега Свети Сава каже да је био „манастир некадашњи (...) разваљен сасвим од безбожних ратника“

(писано у истом *Житију* у Студеници) и „опустело беше ово место од безбожних разбојника“ (*Хиландарски шиик*, писан неколико година раније).

Од када је Свети Сава писао о изградњи манастира Студенице прошло је око 808 година. *Житије* које смо навели вековима је редовно читано у манастиру. За све ово време монаси Студенице никада нису сумњали у ове речи. За њих су оне имале ауторитет извештаја. Да је на месту манастира Студенице била старија тврђава (манастирска или нека друга), Свети Сава би о томе свакако писао као што је писао у хиландарском *Житију* које смо помињали. Ипак, у последњим деценијама чуле су се претпоставке о томе да је манастир Студеница саграђен на темељима неке старије

тврђаве. Ове претпоставке су игнорисале оно што је игуман Студенице пре осам века написао о градњи манастира.

Да ли је извештај Светога Саве тачан као што су одувек сматрали у манастиру Студеници? Пре него што одговоримо на ово питање направићемо кратак (најкраћи) преглед обнављања студеничког комплекса у последњих неколико стотина година.

Гроб Стефана Немање

Од манастира којима је била преобрата наша Црква, многи су страдали и нетрагом нестали. Неки су, чудом Божијим, сачували првобитни храм скоро нетакнут, што је случај са величанственим Дечанима. Неки су били делимично разорени али су поново

Слика 3: Прозор

заживели, као што је случај са Сопоћанима. Неки су наново подигнути на сачуваним темељима. Међу свима њима, древношћу и историјским значајем истиче се Студеница. Она је духовно дете Евергетидског манастира код Цариграда из 11. века у коме је Немања боравио после његовог заробљавања од стране византијског цара Манојла Комнина. Од свога настанка Студеница духовно следи Евергетидски манастир. Скоро сасвим преузима његов типик, од кога се разликује тиме што другачије дефинише однос манастира према држави (глава 12 *Студеничкој штампици*). Осим тога, 13. глава овог типика одређује и статус овог манастира у нашој средини, речима: „Да се назива први“.

Студеничку цркву је Немања одредио за место где ће се сачувати он и његова породица. Он је овде, до одласка на Свету Гору, био монах – један од братије манастира.

Сачувана целина

Осим историјског значаја, Студеница је успела да сачува првобитни манастирски комплекс. То су темељи и делови зида манастирске тврђаве са троугаоним кулама за одбрану од нападача. Ту је улазна кула-звоник и камена трпезарија. У средишту свега је црква посвећена Богородици Добротворки а око ње остала цркве. Саборна црква је сачувала првобитни изглед, скулптуру из

Године 1206/7. игуман Студенице Свети Сава написао је извештај о проналаску места за градњу манастира Студенице. У чему је повезаност овог списка са археолошким ископавањем ктиторске резиденције Стефана Немање у овом манастиру током последње три године?

12. века, сликарство из 1208/9, из 1234. године и даље. На цркви су ћирилични натписи из последње деценије 12. века. Поред многих гробова са њиховим натписима, потпуно су сачувани гробови и надгробни натписи прва два игумана – Игњатија и Дионисија. Овај други је испратио свога монаха Симеона Немању у Свету Гору и после десетак година дочекао његове мироточиве мошти. После њега игуман постаје Свети Сава.

Кроз векове, многи владари су улагали у овај манастир. Цркву проширује Немањин унук краљ Радослав, комплекс обнавља краљ Урош, Милутин гради чуvenу Краљеву цркву 1314. године. Обнове су вршene вековима. Године 1758. игуман Константин пише: „Обнови се град“ (тј. манастирски комплекс). Обнова је вршена у другој половини 20. века од стране наше државе. Значај ове обнове је огроман. У више наврата откопавани су стари коначи у периоду од 1968. до 1987. године. Највећи део ових радова Републички завод за заштиту споменика културе извео је до прославе 800 година Студенице коју је манастир свечано обележио 1986. године на челу са игуманом Архимандритом Јованом (Младеновићем), садашњим Епископом шумадијским и администратором Жичке епархије. Тада је Епископ жички био Стеван (Боца). На почетку прославе Патријарх Герман (Ђорић) је одржао свечану седницу Светог

Архијерејског Сабора у припрати студеничке цркве.

Због велике важности и обима поменутих радова на црквама, трпезарији Светог Саве и целокупном комплексу, неки послови нису дошли на ред. Тако је било са рушевинама најстаријих коначака које је, пре око 830 година, подигао ктитор Немања.

Остаци ктиторске резиденције

Поклоници Студенице који су до пре петнаест година долазили у манастир памте скоро равну источну страну порте са травњаком и воћњаком. Овакав изглед манастирског двoriшta није био у време Немање.

После прве велике катастрофе која је задесила манастир доЛаском Турака на ове просторе, коначи су запаљени и порушени. После овога, и поред касније изградње, братство није имало снаге ни могућности да обнови североисточну страну комплекса. Она је остала у рушевинама које су у току наредних векова затрпаване с обзиром на то да се налазе у најнижој зони двoriшta. На наслима су у наредним вековима прављене мање зграде које су, после рушења, опет затрпаване и над њима су грађене нове. Тако се за неколико векова ниво двoriшta на тој страни подигао за неколико метара.

Ипак, како се монашки живот у Студеници до данас није прекидао, монаси су чували предање

Слика 4: Голуб са лустера из 15. века

о згради коју је подигао ктитор Немања. Према овој традицији, северно од велике студеничке цркве налазиле су се најстарије манастирске просторије зване Велике келије. Управо ту су, 2011. године, откријени остаци једне монументалне грађевине масивних зидова. Постојање велике зграде је археолозима од раније било познато али ова зграда није била откопавана. Због својих импресивних димензија (30 m x 10 m) ово је једна од највећих српских средњовековних грађевина. Њена унутрашња конструкција је била грађена од дрвета, које је вероватно било богато украшено. Анализа је показала да су у питању последњи остаци монументалне ктиторске резиденције Стефана Немање. Начин њене градње се потпуно разликује од суседних скромнијих средњовековних монашких конака. Осим ктитора Немање, у овој резиденцији као сасније су боравили наши владари са својим двором приликом својих долазака у Студеницу. Ово велико здање пострадало је крајем 14. века приликом прве турске похаре манастира. Као сасније је над делом рушевина подигнут један мали манастирски конак који је изгорео почетком 17. века. У ње-

говим рушевинама откријени су остаци једног великог полијележа, тј. лустера са кандилима, који се некада вероватно налазио у цркви. Од овог свећњака остала је једна добро очувана бронзана фигура голуба из 15. века, пронађена у грумену стакла које се истопило у пожару. Широки улаз у ову грађевину је био наспрам врата на северној певници Богородичине цркве.

У овој и осталим грађевинама овог и каснијих периода пронађени су слојеви угљенисаног дрвета са деловима конака који су горели крајем 14. века, тј. у годинама око Косовске битке. Из овог периода је и велики пирг-осматрачница грађена непосредно пред опасност од Турака. Њени темељи тек треба да се истраже. Пронађени су многи уломци керамике из периода од 13. до 17. века који су сада на обради у Републичком заводу. Године 2012. пронађен је новац из времена Светог кнеза Лазара, сребрни венецијански новац из друге трећине 13. века, сребрни динар краља Стефана Уроша II. Пронађена је оловна ампула за свето миро са ликом Светог Димитрија у медаљону, мала рељефна икона Богородице са Христом резана у камену и друго.

Закључак

Истраживања о којима говоримо изведена су у последње три летње радне сезоне. Радове је веома успешно водио и скоро привео крају археолог др Марко Поповић. Прошлогодишња ископавања су потврдила да је Студеничка тврђава са кулом и капијама грађена у време жупана Стефана Немање. Тиме су одбачене неке раније претпоставке да је на овом месту постојала нека ранија византијска тврђава. Баш како је и написао Свети Сава, ово је место, пре градње манастира, било „пусто ловиште зверова“. Ако је неко занемаривао извештај Светог Саве, који смо помињали на почетку, сада то не може јер су га археолошки докази потврдили.

Дакле:

„Наш свети манастир овај, као што знате, било је ово место као пусто ловиште зверова. Када је дошао у лов господин наш и са-модржац, Стефан Немања, који је царевао свом српском земљом, и када је он ловио овде, изволи му се да овде, у овом пустом месту, сагради манастир овај...“

Свети Сава,
Манастир Студеница,
1206/7. година

Положај детета у Цркви (5)

ГРЕХ И ВАСПИТАЊЕ

Ивица Живковић

Хришћанско учење о греху подразумева и одговарајући став према природи и начелу природног у људском понашању. Уколико се човекова природа налази у стању искварености, да ли је добро следити је у свему и користити природност ствари као мерило исправности понашања, или саму „природу“ вала исправљати, искорењивати нешто из ње?

Mнога деца су у правој невољи када их одрасли доведу у положај објекта васпитавања. Тада се свеукупан однос одраслих према њима огледа кроз педагошки ауторитет, у којем се очитава неоснована моћ одраслих над децом. Дете је у том случају изложено утицају не само добрих намера одраслих, већ и њиховог греха. Без обзира да ли се на језику данашњице говори о отуђењу, несавршености или конфликтима у комуникацији, извор свих проблема у педагошком деловању крије се у грешима одраслих.

Међутим, савременом човеку није лако приближити овај аргумент. Читаво здање европског хуманизма изграђено је тако да се не узима у обзир човеков грех. А данашње схватање васпитања и педагогије и код православних, јер су и они добрим делом баштиници западне културе, засновано је на тој врсти хуманистичких претпоставки. Ко жели да говори о хришћанском васпитању данас, треба изнова да подвуче разлику између хришћанског богочовечанског и хуманистичког принципа, какву је у српској

теологији зацртао отац Јустин, а на новијим је генерацијама остало да потребне импликације изведу и примене на данашње односе са децом.

Значење греха

У православној хришћанској етици појам греха односи се на процес расејавања човековог духа. То је лажни избор и лажно духовно усмерење, противно божанској вољи и одговарајућем човековом назначењу. Стање човека и његове природе у историјској датости није природно стање. Грех представља „другу природу“ људског бића и погрешно, деструктивно позиционирање његових сила. Амфилохије Радовић је писао о сотириолошком карактеру православног васпитања, то јест о васпитању као спасењу од греха и смрти. Овај негативни аспект, који захтева да се има у виду трагично стање човековог положаја у свету, услов је откровења пуноће људског лика у Христу.

Према поједностављеном, површном етичком схватању, грех је проблем који се тиче људског понашања. У перспективи хришћанске онтологије он значи

нешто много више: то је наслеђе смртне природе и оштећење личности. До њега је дошло услед покушаја одстрањивања Бога из човекове судбине, односно човековог настојања да смишао и пуноћу свог бића оствари преко самога себе и света око себе, а не у Богу.

Хришћанско учење о греху подразумева и одговарајући став према природи и начелу природног у људском понашању. Уколико се човекова природа налази у стању искварености, да ли је добро следити је у свему и користити природност ствари као мерило исправности понашања, или саму „природу“ вала исправљати, искорењивати нешто из ње? Свето Писмо Новог Завета обилује местима која говоре о „старом човеку“ и „телесном стању“ људског бића, чиме се указује на греховне помисли и осећања пале људске природе. У свему људском, како уче духовници православља, постоји неизоставна примеса нечистоте. Свети апостол Павле упозоравао је на закон греха који постоји „у удима“ људи, док већ само Јеванђеље позива верне на одрицање од себе и од држања „онога што је људско“.

Пресвета Богородица са Богомладицем, мозаик на православној Цркви Св. Спиридона у Трсту; фото: Снежана Крупниковић

Свест о греху

Када се има у виду ограђеност људских дела, труд учења о љубави сам за себе нема много значаја. Христово дело спасења је више од просте објаве учења. То је давање нових снага, назиђивање нове твари у Божјем Духу. На тим новим снагама заснива се православно хришћанско васпитање. Духовно сазревање, „одрастање“ хришћана, огледа се у нечијем познању греха, целокупне његове снаге и дејства путем греховних мисли и греховних осећања. Виђење свог греха сматра се у хришћанском животу првим духовним виђењем. У свemu што православни хришћани предузимају, па чак и у васпитавању деце и ближњих, важно је не уздати се у себе. Специфично обележје православног карактера је свест о властитој неспособности без Божје помоћи. Дар виђења греха и сматрања себе за грешника (грешницу) је мера духовног напретка за православне верне. Духовни напори православних воде ка увиђању сопственог пада и пада читавог људског рода у грех, а Божја сила на којој се заснива

хришћанско васпитање пројављује се тамо где људи не полажу наде у своја настојања.

Сви православни верни изложени су великој духовној опасности притворства (лицемерја). Умишљена религиозност представља вероватно најгору врсту људске самообмане. Она се огледа у честом приговарању и посредном ометању развоја љубави у душама деце. Лицемерје у побожности нашироко долази до изражaja у педагошким намерама одраслих. Повређеност духовног вида многе доводи до спокојног уверења у исправност свог духовног пута и у познање сутрашњег дана, а спољашњи успеси у васпитању детета и људске похвале које оно добија могу код родитеља изазвати радост засновану на умишљености, сужети и самозадовољству.

Предупређивање греха

Видети своје грехе, бити их свестан, исповедати се и кајати – ово су особине које одликују православне хришћане. Последица познања човековог пада је провођење свих својих дана у покајању, самоунижење, непријатељство са грехом

у самим помислима и у пристајању срца. Сазнање човека о сопственој немоћи доводи до свести о општој неопходности васпитања. Семе свих људских грехова препознаје се још у души детета. Свети Јован Златоуст говорио је о неукротивости младићког доба. Према његовим упозорењима, опредељење за порок или врлину догађа се у узрасту детињства.

Други педагошки аксиом тиче се моћи људских навика, која се устаљује у раним годинама. Према омиљеној светоотачкој метафори, душа детета сабира утиске попут воска. Стога је важно ограђивати срца деце од спољашњег саблажњавања. Овај процес предупређивања греха одрасли верни спроводе за добро детета. Друге, умерене категорије приче о осетљивости детињства указују на не постојаност „природе људских ствари“ и на неспремност деце за јаку духовну исхрану. У свим овим случајевима фокус пажње се са грехова одраслих помера на зачетке греховног понашања у душама деце.

*У следећем броју:
Пажња на треме одраслих*

Историјске слике из Архива Српске Православне Цркве

<u>Инвентар № 3</u>	
Београд: Катедралска црква Митрополита Београдске 1862. године у Београду.	
<u>І. Године архије.</u>	
1. Радови Временски утештовашице руслане и друже ... 1. Км.	
2. Београдска Каса са приблизног ... 1. 3.	
3. Старчевиша узвесе ... 1. 3.	
4. Книжа узвесе за споменак алом ... 1. 3.	
5. Речана / Књига се узвесе в. губернатору ... 2. 3.	
6. Савица узвесе зета ... 1. 3.	
7. Бивала и пекарница ... 1. 3.	
<u>Другој Конзујрији</u>	
1. Аспирине руслане прв. дача ... 1. Км.	
2. Аспирине високе прв. дача ... 2. 3.	
3. Аспирине руслане прв. дача ... 1. 3.	
4. Аспирине високе, да се саде шама ... 1. 3.	
5. Саде и конзујри. 1. Аспирине. 2. Аспирине ... 4. 3.	
6. Аспирине узвесе руслане ... 2. 3.	
7. Аспирине високе високе ... 1. 3.	
8. Аспирине узвесе ... 2. 3.	
9. Аспирине збогдане ... 2. 3.	
10. Аспирине 2. високе збогдане ... 6. 3.	
11. Аспирине узвесе да се саде и тумачене ... 5. 3.	
12. Аспирине да се саде алом ... 2. 3.	
13. Аспирине да се саде и каменица ... 2. 3.	

Инвентар из 1862. године

Администрација Митрополита београдског 1862. године

Радован Пилић

Србији кнеза Милоша резиденција Митрополита београдског налазила се тик уз Кнежев конак, о чему пишу путописци Јоаким Вујић (1826), Павле Стаматовић (1834), Стјепан Марјановић (1842) и остали. Реч је о оном месту поред Конака кнегиње Љубице, а преко пута Саборне цркве, на коме се данас налази Двор Архиепископије београдско-карловачке,

познатији много више као Српска патријаршија. Кнежев двор

нуло питање његовог преуређења или евентуалног уступања читаве грађевине Цркви на коришћење. Покренути су радови, али нису били одржани јер је зграда била толико трошна да се могла лако обрушити на људе и раднике.

Приступило се, стога, њеном рушењу, најиме донета је одлука о подизању нове зграде Митрополије која је коначно саграђена

Стара зграда Митрополије

или Господарски конак је дотрајао 1846. године, када се покре-

1850. године и у коју се сместио Митрополит Петар Јовановић са

Инвентар ствари конзисторијалних с концептом рачунске 1862. године у Београду

I. У соби архива

1. Рафови једноставни од чамови[х] дасака дуж собе за архиву	1 ком
2. Гвоздена каса са три кључа	1
3. Мердевине дрвене	1
4. Клупа дрвена за смештање аката	1
5. Астала (1. стар покв. и 1 здрав употреб.)	2
6. Столица дрвена здрава	1
7. Дивит и пескаоница	2

3. Дивита 2. Пескаонице 2 свега	4
4. Клупа дрвена за смештање аката	1
5. Ножице гвоздене старе	1
6. Ормана дугачка фарбана	2
7. Флаша за воду	1

II. У соби канцеларије

1. Астал дугачки офорбан	1 ком
2. Астала мали офорбани	2
3. Орман дугачки фарбан стари	1
4. Астала са пресом за печање аката	1
5. Печата: 1 конзистор. 1. апелатор. 2 митроп. (1 стар. 1 употр.)	4
6. Столица дрвена жута	3
7. Мапа Србије о пантљики висећа	1
8. Лењира дрвена	2
9. Ножица гвоздени[х]	2
10. Дивита 3. Пескаонице 3	6
11. Светњака жути от месинга 3. Тутанече 2 ком.	5
12. Клупе за смештање аката	2
13. Флаша за воду с чашом	2

IV У соби засједанија

1. Астал дугачки офорбан, зеленом чојом покривен – чоја је поцепана	1 ком
2. Евангелије, Кормчија, Крест, Законик грађански на асталу стојећи	5
3. Столица зелени[х] политирани[х]	6
4. Звонце мало	1
5. Дивит 1. Пескаоница 1	2
6. Флаша за воду с чашом	2

III У соби секретарској

1. Астала мала фарбана	2 ком
2. Столица жути[х] дрвени[х]	2

V У соби засједанија Конзисторије апелаторне

1. Астал дугачки зеленом чојом покривен политиран	1 ком
2. Астала мали[х] политирани[х]	2
3. Столица вел. политирана и постављена	1
4. Столица мали политирани и постављени	12
5. Ормана политирана квадрана	2
6. Закон о поступку судском и регистар. уредба	2

У Београду 31. октобра 1862.

Архиепископ београдски
Митрополит Србски [Михаил]

пратњом и административним особљем. Митрополит Петар Јовановић (1833–1859) је у историји Српске Православне Цркве заслужан за организовање црквеној администрацији на подручју обновљене српске државе – Кнежевине Србије. Као рођени Сремац, са класичним и солидним богословским образовањем које су пружале школе у Хабзбуршкој монархији, познаник са Митрополитом Стефаном Стратимировићем и његов питомац, Петар Јовановић је пренео онај концепт управљања Црквом који се историјски уобличио на простору Карловачке митрополије.

Године 1836. у Србији су континуирано са радом отпочеле конзисторије и то: Митрополијска, епархијске и Апелаторна конзисторија. Грађа која је настала у времену Митрополита Петра Јовановића (1833–1859) први је већи архивски фонд из кога се може писати и реконструисати историја конкретне црквене управе, кроз коју се живот Цркве у историјској перспективи може осветлити *ab intra*, с обзиром на то да су све досадашње историје Цркве у Кнежевини и Краљевини Србији биле писане *ad extra*, оптерећене политичком призмом,

без контекстуализације са временом и простором, усмерене на акциденталности, а не на суштинску закономерност историјског развитка.

Спољашњи изглед Двора Београдске митрополије друге половине XIX века сачувао се на чувеној слици српског сликара младобосанца Косте Хакмана (Босанска Крупа, 1899 – Опатија, 1961). Ова зграда срушена је да би се на њеном месту 10. јула 1933. године почeo зидати нови Двор Архиепископије београдско-карловачке чија је изградња (груби радови) трајала до 23. децембра 1934. године.

Из новије историје црквеног образовања

Високо образовање Српске Православне Цркве у 20. веку

(шеснаести део)

гр Александар Раковић

Y1923. годину Источно-православни богословски факултет је ушао са три именована професора: Максимовићем, Ђурићем и Георгијевићем. Пошто није могао да нађе стан у Загребу, Георгијевић до марта 1923. није ступио на дужност. Могуће је и да су на Источно-православном богословском факултету током 1923. радила четири професора: тројица Срба и један Хрват.

Ректор Загребачког свеучилишта је 28. фебруара 1923. обаветио Министарство просвете да је у том моменту на Источно-православном богословском факултету било уписано 49 студената. *Весник Српске цркве* је у августовском броју 1923. објавио чланак о раду Источно-православног богословског факултета за школску 1922/23. годину. Према овом чланку, зимски семестар су уписала 52 студента, а како настава није могла „на време започети, број студената је опадао тако, да су се на факултету, кад су почела предавања затекла само 28 студената. Остали су се разбежали по другим факултетима у страху да не изгубе семестар. Од ових 28 било је 11 наших држављана Срба и 17 Руса“. Даље је речено да је летњи семестар уписало „30 студената – 13 Срба и 17 Руса. За испите се пријавило 18 студената а 12 су оставили полагање испита у

јесењем року. Од пријављених положили су испит за I. годину 8 и за IV. год. 8, а седморица су добила апсолутарне сведоцбе“, односно завршила факултет. Школска година је завршена 18. јула 1923.

Из претходног члanka у *Веснику Српске цркве* би се могло закључити да је настава почела крајем зимског семестра који се на загребачком Источно-православном богословском факултету завршавао пред Ваксрес, односно крајем марта или почетком априла 1923. У Ректорату Загребачког свеучилишта су очекивали да Источно-православни богословски факултет почне „функционирати“ током 1923. и предвидели су, према предлогу буџета за школску 1923/24. годину, средства за „прво његово уређење“, набавку намештаја, уџбеника и опремање библиотеке. Наставе је, чини се, могло бити само од средине марта 1923, а никако пре. Чини се да је одржавање испита најмање под знаком питања и они су одржавани у летњем семестру 1923. године. За сада не знамо којих седам студената је дипломирало.

Максимовић је у промеморији Источно-православног богословског факултета из марта 1923. говорио о противницима ове високе школе. Писао је како су „неоправдане и неосноване верзије, које се проносе о факултету“. О томе је још казао: „Та-

ко н. пр. неки противници овога факултета тврде, да је оснивање овога факултета нашло на отпор у Загребу, јер се сматра као нека провокација и први знаци прозелитизма православне цркве у западном делу наше државе. Ја са своје стране могу рећи, да ништа од овога отпора нисам опазио: земаљска влада је сама предложила оснивање овога факултета; професори католичкога факултета примили су нас најлепше и сагласили се с нама о потреби заједничког рада на културно-верском близавању обих конфесија; неки од њих што више лично су се заузимали у Београду, као н. пр. Др. Цимерман, за одржање нашег факултета у Загребу; академички Сенат је већином гласова решио, да факултет треба одржати. Тако да је из Београда од стране универзитета и београдског богословскога факултета покренуто питање о томе, није ли сувише за нас два богословска факултета, онда су неки професори били мишљења, да је доста један католички и један православни богословски факултет, па да стога треба укинути католички у Љубљани, а православни у Београду, а у Загребу одржати оба, да буду заједно“. Пошто у новом нацрту закона о универзитетима није било места за Источно-православни богословски факултет, Максимовић

је навео да „ако би се ово усвојило, онда би у држави било два католичка факултета а само један православни богословски факултет, мада број православних није мањи од броја католика. Кад се узме у обзир да наши студенти у данашњим приликама не могу ићи на студиј у Русију онда ни у којем случају није сувишан богословски факултет у Загребу“.

Максимовић је потом закључио да „нема никаких озбиљних разлога за укидање овога факултета, а отпор против овога факултета потиче из црквених кругова с једне и с друге стране при чему игра знатну улогу и лична амбиција појединача. Шовени с католичке стране виде у овоме прозелитизам с православне стране, а православни пребацују нам нецрквност и либерализам, те се боје, да ћемо се у Загребу покатоличити. И једно и друго је управо смешно и знак је неразумевања важности овога факултета нити прилика у Загребу, где се има током времена извршити културно уједињење нашега народа и на верском пољу“. Максимовић је на крају промеморије из марта 1923. замолио министра просвете Трифуновића да подржи опстанак Источно-православног богословског факултета и да „рад на факултету почне у најкраћем времену“.

Међутим, радикалски министар финансија Милан Стојадиновић је 20. августа 1923. затражио од министра просвете да предузме „потребне мере да се укине православни теолошки факултет у Загребу, пошто је та-кав факултет у Београду потпуно довољан да подмири потребе целе земље“. Овиме је почела процедура гашења Источно-православног богословског факултета. Ректор Загребачког свеучилишта је крајем септембра 1923. тражио од министра просвете Трифуновића мишљење да ли да дозволи упис студената на Источно-православни богословски факултет јер „до сада нису именовани потребни професори за источно

православни богословски факултет у Загребу“.

Да би спречио гашење Источно-православног богословског факултета министар вера из радикалских редова Војислав Јанић, који је активно учествовао у оснивању и одржавању ове школе, затражио је крајем марта 1924. да се матурантима Богословије Светог Саве дозволи упис и на Источно-православни богословски факултет јер су до тада уписивани само на београдски Православни богословски факултет. Јанић је министру просвете Светозару Прибићевићу, повратнику на ову функцију, написао да загребачки Источно-православни богословски факултет „има да изврши једну не само научну него и важну и потребну националну мисију“. Како би позиција Источно-православног богословског факултета била оснажена, овом факултету је 22. марта 1924. дато чак и право да додељује докторске титуле након што би кандидати написали докторску дисертацију на „два усмена строга испита“ бранили.

Прибићевић је обавестио Јанића да према важећем закону не може да одобри упис матураната Богословије Св. Саве на Источно-православни богословски факултет. Светозар Прибићевић, један од твораца загребачког Источно-православног богословског факултета, потом је морао да предложи укидање овог факултета. Указом краља Александра Карађорђевића загребачки Источно-православни богословски факултет је укинут 26. априла 1924. Истог дана су другим краљевским указом професори Ђурић, Максимовић и Георгијевић стављени на располагање. Максимовић је претходно затражио од београдског Православног богословског факултета да га прими, али је у априлу 1924. одбијен. Доцније је признао да је Источно-православни богословски факултет био „трпен“ од стране Загребачког свеучилишта и да није имао нарочиту подршку за постојање.

Међутим, прича о високим српским богословским школама у време Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца/Југославије далеко да је била при kraју а резултати су били плодоносни.

Да би уредило питање школске спреме чиновничког кадра, Министарство просвете Краљевине Југославије је, након прибављања позитивног мишљења од Православног богословског факултета у Београду, 1933. ретроактивно признало факултетски ранг не само Карловачкој богословији, већ и Задарској богословији која је рад прекинула 1919. због италијанске окупације Задра.

Министарство просвете Краљевине Југославије је Уредбу о рангу стручних школа према средњој школи и факултетима донело 1. маја 1933. У члану 4. ове уредбе је наведено да „спреми факултетској одговарају“ бивше Православно српско богословско училиште у Сремским Карловцима и бивши Православни богословски завод у Задру, „са претходно положеним испитом зрелости у средњој школи“. Чиновницима који су испуњавали ове услове признаване су „више положајне групе“. То им је давало могућност за напредовање у служби и повишење плате.

Уредбом је, дакле, Краљевина Југославија ретроактивно признала факултетски ранг Карловачкој богословији и Задарској богословији, који ове стручне школе нису имале у Аустроугарској.

На самом крају, дакле, треба кратко нагласити да су према прописима Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевине Југославије, четири православне школе имале ранг факултета: Православни богословски факултет у Београду, Источно-православни богословски факултет у Загребу, Православно српско богословско училиште у Сремским Карловцима и Православни богословски завод у Задру.

— завршетак фељтона —

– Пре сто година –

„Нова 1914.“

Живорад Јанковић

Улаз у 1914. годину особит је у првом реду по ономе што му претходи. Велики успеси давали су наду, потхрањивали очекивања. Такав почетак године сасвим мало личи на све раније.

Наслов „Нова 1914.“ није случајан. Са пуно разлога у ову годину се улази са много ведрине, планова и очекивања... И после свега што је за протеклих сто год. прохујало ти планови су сасвим у оквирима могућег и остваривог.

Улаз у 1914. годину особит је у првом реду по ономе што му претходи. Велики успеси давали су наду, потхрањивали очекивања. Такав почетак године сасвим мало личи на све раније. Мислило се и осећало да се долази у време ничим спутаног успона и напретка. Све што је урађено било је у сагласју са таکвим стањем. Друго је што су ка-снији догађаји то засенили или учинили сувишним. Скоро редовно се о ономе што је „претходило“ расуђује према оном што је „уследило“. Тешко се прима да је „пре“ аутономно у односу на „после“. То је велика и несавладива сметња у послу ове врсте.

Због наглог „убрзања“ догађаја избијањем рата све оно што је планирано и урађено током прве половине ове године бледи и губи на значају. Крај четврогодишњег светског рата доноси нову стварност и мало где је то био наставак прекинутог у 1914. години. То се најбоље примећује у области српске периодичне штампе. Сва гласила, листови и часописи стају претежно већ почетком рата, а врло мали број

њих наставља свој живот у новим послератним условима.

Кад су стекли шире границе пред Србима је искрсло ново питање – шта и како сада. Таква дилема у датим условима јавља се само код Срба. Сви остали њихови суседи више пута су у сличним приликама показали како се тад ради. Интерес стеченог дела се уклапа и подређује интересу раније целине. Код Срба, некад области старе Србије сада су постале „Нова Србија“ са посебним статусом где се не примењују постојећи закони Краљевине и силно време је потрошено да се нађе посебан начин уређења.

Тек пред крај своје непосредне владавине краљ потписује указ којим се нове области спајају са краљевином. Отуда се проблеми јављају и тамо где не би требало да их буде или би се јасним ставом могли решити.

Познато је како се Срби слабо сналазе у постигнутом успеху. Тад се брзо и лако „губе“ што значи и губитак скорих тековина. Било је тако у време цара Душана и нешто слично додикло се и после освете Косова. Дошло је до стицања новог простора поступком ослобађања поробљеног дела свог народа и територија који он насељава. И поред тога што је свима јасно да се ради о ослобађању већина и онда и данас сто година

касније много чешће говори о наводном освајању.

„Не знам зашто, али сам се за све време овог пута осећао некако нелагодно а нарочито на служби у Цркви у Скопљу... Кад сам путем – сећам се добро – гледао наше војнике на стражи, чувајући железницу, мени је све то чудно изгледало, само што их нисам питао: шта ћете ви ту? Пријатељи с којима сам о томе дирали су ме... Кад сам у Скопљу видео Сали-бега некадашњег председника општине мене је било чисто срамота... Зашто је то? Не знам, али оно што знам то је да један Бугарин овако не би осећао“. Тако размишља бивши српски конзул, у Скопљу познат по свом патриотизму и пожртвованом раду, у време кад је деловање наше дипломатије у циљу заштите српства на југу било стешњено са свих страна и кад помоћ њеним настојањима није долазила и – што је још теже – није се могла очекивати ниоткуда.

Песник Владислав Петковић – Дис кроз песму „Ми чекамо цара“ преноси наде и стремљења свог поколења:

*И кад дан Божији земљу јлаца виде
Нама дође жао ће ћробнице мрака
Те судбине, с које ћојумесец иде
Што ће саг друмови ђожелеш Турака.*

Дис пева сасвим независно од поменутог конзула, али саосе-

ћање са поразом вековног тлачитеља је код обојице исто, и уз то још изражено снагом великог Вишњића.

У интелектуалном свету прва половина ове године највише је позната по томе што је тада умро познати књижевни критичар Јован Скерлић, сувише рано, у 37-ој години живота. Између осталог дао је и приказ студије „Религија Његошева“ тада јеромонаха Николаја. Карактеристичне су и често навођене завршне речи овог приказа: „Српска Црква до сада није имала литерарнијег писца и неортодокснијег теолога. Ако је господину Велимировићу стало до црквене каријере, нека не чита Ренана...“

Поред наставничких обавеза и рада на пољу књижевности, истовремено је био и народни посланик за Шумадијски округ. У том својству био је присутан и при освећењу владарске задужбине – спомен храма на Опленцу 23. септембра 1912. године. Током ручка одржao је здравицу. Позната је његова (не)наклоност према цркви. Ипак, кад је умро у званичном црквеном листу нашло се места и за ту вест. „Важио је као слободни мислилац, антицрквен човек и често је тумачен као атеист. Практички, међутим, цео његов рад био је једна добротворна и хришћанска служба отаџбини и ближњима, служба Богу угодна.“

Годинама касније, за министарског писара, касније славног писца Иву Андрића, смрт Скерлића је предзнак свих невоља које убрзо сналазе Србију: „Ни чуднијег пролећа ни страшнијег лета! Од тог дана све као да пође неком стреловитом брзином... Конгреси са пригушеним говорима, па Видовдански атентат, па немоћно очекивање и слуктење цео један летњи месец, па онда страховита експлозија ужаса и безумља... Над нашим незаштићеним покрајинама, кад је изгледало као

да се Бог драги заиста на Србе ражљутио... Поред краља Петра, чије је име било синоним Србије, мало се чије име чешће спомињало од Скерлићевог.“

У пролеће ове године, кад се није ни слутило да ће рат доћи већ за неки месец, од стручних људи неко будуће војевање је замишљано као нешто што не може да траје дugo. „Некад су ратови били више посао владе, а не народа, па и њихов утицај није био тако осетан по народ и државу. Отуда су и могли ратови дugo трајати... Будући европски рат неће дуже трајати од 2–3 месеца. Барем можемо рачунати да ће одлучни догађаји – битке бити у прва два месеца рата“. Тако се мисли по искуству из новијег ратовања где за кратко време дође до одлучујуће битке „која је одређивала судбину рата“. Овакво убеђење било је опште у целој Европи, пре па и после жестоког ратовања кроз 1914. годину.

Обичан човек данас и не може да замисли да је тад било разлога за страх од неког бугарског упада, али онда се морало рачунати да Бугари могу кренути у напад прво из жеље за реваншом, а потом и на подстрек Аустрије, где новине већ говоре о лакоћи избијања трећег Балканског рата. Тиња нови сукоб Грчке и Турске, виси питање положаја ислама... Код Срба стање је вишеструко тешко: „Србима недостаје све. Немају муниције, артиљерије ни пушака. Они уопште ништа немају... Србији је потребно 100 хиљада до 120 хиљада пушака са по хиљаду метака по пушци за пролеће. Срби би платили све. Јер док се поруче пушке и добију треба дugo чекати. Ако пролеће прође на миру, биће мир и две до три године најмање“. Тако Пашић цени јануара 1914. године. Криза се дакле очекивала већ на пролеће. Несташица вероватно постоји и код Бугара, али ту је Аустроугарска спрем-

Јован Скерлић (1877–1914)

на да „помогне“ у сваком па и у том погледу.

Тешког стања у Србији свестан је и бечки посланик Гизл, који по одласку из Београда тврди „да је Србија потпуно иссрпљена у последњим ратовима, да су јој опрема и наоружање бедни и да ће моћи да мобилише једва сто хиљада људи.“

На ишчекивање могућег бугарског напада односи се и десетовање тадашњег генерала Степе Степановића. Вест о смрти Фердинанда у Сарајеву добио је у Бабушници при кафи тек ујутру 16. јуна, где се налазио ради утврђивања пограничног фронта према Бугарској. Тад је рекао: „То ништа не ваља. Дај Богу да Аустрија не баца крвицу на нас. Ако то буде имаћемо страшан рат, можда европски или још горе – а ми се нисмо још ни одморили, а о спреми да и не говорим“. На том послу је остао чак до 10. јула (још око три недеље), а тад је усред ноћи позван у Крагујевац, где је већ пренето седиште Врховне команде, да привремено замени војводу Радомира Путника који се налази на путу са лечења у Аустрији. Ујутру излази указ о мобилизацији.

– Сто година од почетка Првог светског рата (1. део) –

Немачке и аустроугарске припреме за Први светски рат и антисрпски ревизионизам

гр Александар Раковић

– увод у тему поводом стогодишњице од почетка Првог светског рата, односно агресије Аустроугарске, Немачке а потом и Бугарске на Србију и Црну Гору –

Међународна јавност, научна и стручна, све је више засута новим виђењима о узроцима почетка Првог светског рата. Док један број научника не одступа од мишљења да су за Први светски рат одговорне Немачка и Аустроугарска због вишедеценијског погледа на другачију прерасподелу колонија и спорне европске територије, има и оних који су склони да интерпретирају како Првог светског рата свакако не би било да припадник револуционарне организације „Млада Босна“ Гаврило Принцип није извршио атентат на аустроугарског престолонаследника Франца Фердинанда у Сарајеву на Видовдан 1914. године.

С тим у вези се Срби приказују као тобожњи кривци за Први светски рат, па се чак у томе тражи оправдање за војну и економску агресију земаља Запада против српског народа током деведесетих година 20. века: на Републику Српску Крајину и Републику Српску (1992–1995) и на СР Југославију, односно Републику Србију и Републику Црну Гору (1992–1995. и 1998–1999).

Присетимо се да је о томе имплицитно говорио амерички председник Бил Клинтон 24. марта 1999. када је оправдавао

НАТО агресију на СР Југославију. Иако Клинтон није изричito казао да су Срби кривци за Први светски рат, почнио је намерне грубе грешке које су сугерисале не само то да је Први светски рат почeo у Сарајеву (28. јуна 1914), него је још повукао бесмислене паралеле између нацистичких злочина у Другом светском рату (каже 1945) и крвопролића у Босни и Херцеговини за које је оптужио Србе (помиње 1995. како би указао на 1945). Дакле, како би оправдао бомбардовање Србије (1999), негативно је осликао Србе упркос томе што су били амерички савезници у оба светска рата. У томе га је у једној мери следила западна историографија.

Иначе, Први светски рат није почeo 28. јуна 1914. у Сарајеву већ 28. јула 1914. када је Аустроугарска објавила рат Србији. Следила је серија објава рата Немачке: Русији, Француској и Белгији. Као и агресија Немачке на Луксембург. И тако даље.

Будући да се Немачка година ма спремала за велики европски и светски сукоб, сматрала је да би било најбоље како у њему не би учествовала Велика Британија. Стога је, како би одвукла Велику Британију од европских тема, тражила начин да је дестабилизу-

је на њеној територији. Немачка је од 1913. у Ирској наоружавала како ирске римокатолике тако и ирске протестанте, спремајући их за грађански рат због кога би очи Лондона биле уперене ка Даблину и Белфасту, а што даље од будућих европских фронтова.

Велика Британија је спознала ову опасност и радила је на томе да ирско питање реши за столом, у виду мирног разграничења које би задовољило римокатолике и протестанте. Међутим, управо када се чинило да је решење на дохват руке, на седницу британске владе стигле су вести о атентату у Сарајеву.

О томе, у контексту решавања ирског питања, у својим мемоарима пише Винстон Черчил: „Ми не можемо да читамо дебате које су се продужавале у априлу, мају и јуну [1914], а да се не дивимо колико су наше парламентарне установе биле чврсте, кад су могле преживети страсти које су их онда потресале. Треба ли се чудити што су немачки агенти јављали, а немачки државници веровали, да је Енглеска онеспособљена јер је загазила у грађански рат и да је због партијске борбе не треба узимати озбиљно у рачун као чиниоца у европској ситуацији?“ А онда се, према Черчилу, десио

догађај који је сукобљене стране у Ирској, као и британску владу, додатно уразумио.

Крајем јуна 1914. британска морнарица је посетила немачке луке Кронштат и Кил, где су се након више година свечано сусреле британска и немачка флота. Међутим, током свечаности је стигла вест да је у Сарајеву убијен аустроугарски престолонаследник Франц Фердинанд. Черчил је писао како често оживљава „утиске тих јулских дана“, када се „свет, иако на ивици пропасти“, гушио „у богатству нагомиланом за време дугог мира“. Уместо ка општем миру, ишло се управо према супротном и „очи“ Немачке су „наједанпут засијале нарочитим жаром“.

Док су се након неуспешне дискусије о ирском питању, чланови британске владе спремали за одлазак са састанка у Бакингемској палати, уследио је тај „довољно снажан догађај“. Черчил о њему пише: „Дискусија се завршила без икаквог закључка, и чланови министарског савета спремали су се да се разиђу кад је сер Едвард Греј, одмереним тоном свога гласа, почeo да чита један документ, који му је управо тога часа био донесен из министарства спољних послова. То је била аустријскаnota Србији. Он је већ неколико минута читao или говорио, а мој мозак још је притискивала досадна и невероватно заморна расправа која је тек била закључена. Сви smo били уморни; али, постепеним ређањем реченица једне за другом, почеше да се стварају у мојој свести утицији сасвим другачије природе. Ова nota је очигледно била ултиматум; и то врста ултиматума каквог, по начину како је састављен, није било у савременој историји. У току даљег читања изгледало је апсолутно немогуће да ће га икаква савремена држава на свету прихватити или да ће нападач бити задовољан, ако би га прихватила и поред највећег унижења. Пред овом ситуацијом

ишчезавале су у маглама и бурама Ирске парохије Ферманаха и Тайрона. Почела је одмах постепено да пада и да се шири једна чудна светлост по мапи Европе“.

Писмо аустроугарског окупационог гувернера у Босни и Херцеговини Оскара Поћорека од 28. маја 1913. такође најављује велики рат и указује на то да ће Србија у том рату водити борбу за ослобођење и уједињење српског народа: „Потпуно се слажем са мишљењем Ваше екселенције, да ми ако не дође ипак већ сада до оружана сукоба – морамо свој главни задатак видети у томе да се систематски спремимо за кроз неколико година неминовни велики рат који ће бити вођен у до крајности тешким приликама“.

„Али би била кобна заблуда, ако би се веровало, да бисмо – чак и по цену највеће предуслеđивости у области спољашње и унутрашње политике – могли постићи, да од Србије начинимо поуздана пријатеља. Ако се – као што је по свој прилици случај – садашњи положај не искористи за то, да се Србија начини безопасном на тај начин, што би се сјединила са монархијом бар у облику једне трговинске, царинске и војне конвенције, мора се безусловно рачунати с тим, да ће се та држава у сваком будућем рату борити као отворен и огорчен противник на страни наших осталих непријатеља. А исто се тако мора рачунати с тим, да ће Србија време до тога рата, упркос свему противном уверавању и сличном, интензивно искористити за то да припреми за себе земљиште за будући рат у Бо-

Оскар Поћорек, аустроугарски окупациони гувернер у БиХ

Винстон Черчил, први лорд британске морнарице

сни и Херцеговини, Далмацији, Хрватској и јужној Угарској“.

Братили смо се у прошлост, у мемоаре Винстона Черчила, који је у то време био први лорд британске морнарице и члан британске владе. У мемоарима је приказано да је Немачка од 1913. подривала Велику Британију на њеном тлу како би је одбацила од будућих европских сукоба. Такође, писмо аустроугарског окупационог гувернера у Босни и Херцеговини Оскара Поћорека из 1913. такође показује да Аустроугарска жели велики рат и да прави стратегију према словенским и балканским народима. Сличних примера има још.

Ревизионизам у историографији може бити легитиман. Међутим, ревизионизам којим се Србија оптужује за почетак Првог светског рата посве је нелегитиман. Реч је о екстремној и политизованој поруци која Србе треба да прикаже као кривце за сукобе на европском тлу у 20. веку како би се оправдао нови „Пут на Исток“ (Drang nach Osten). А на том путу се присетимо и извуцимо из корица историје бечку песмицу „Сви Срби морају умрети“ (Alle Serben müssen sterben) и бечку карикатуру „Србија мора умрети“ (Serbien muss sterben), обе из 1914.

– наставиће се –

– Како нас је видео и заволео Швајцарац Рајс (2. део) –

Задивљен душом српског војника

Антоније Ђурић

Племенитог Швајцараца просто очаравају особине српског војника и он се више не задовољава улогом неутралног посматрача и извештача, већ се пријављује у добровољце и тако остаје у српској војсци.

Уочавајући ове врлине српског војника, чувени немачки фелдмаршал Макензен веома га је ценио и поштовао. Кад су његове трупе у октобру 1915. године топовима разориле српску престоницу и после крвавих борби прса у прса продрле у долину Мораве, ту су биле заустављене и ту су многи његови војници нашли гроб! Борба је беснела три дана и три ноћи, а четвртог дана немачки пукови су окренули леђа српским ратницима и побегли с бојишта. Макензен се тада, пошто је и сам добро измакао пред српском пешадијом, којој је мало требало да га зароби, обратио својим генералима и упитао их да ли знају ко је истински, прави суверен ове чудне земље. Генерали су у хору рекли да је то краљ Петар I Карађорђевић. На то је Макензен рекао:

„Варате се, господо моја, варате се. Погледајте оне мале кућице које одасвуд извиру из шљивика. У њима живе прави суврени Србије. Зато је овако фанатично воле и зато је овако јуначки бране...“

Није за чућење што је овај велики немачки војсковођа на Кошутњаку подигао споменик палим српским војницима, јуначким бранцима Београда.

Да се вратимо Рајсу. Племенитог Швајцараца просто очаравају особине српског војника и он се више не задовољава улогом неутралног посматрача и извештача, већ се пријављује у добровољце и тако остаје у српској војсци. Он трпи све што трпи и српски војник: повлачење преко залеђених, врлетних стаза негостољубиве Албаније, тегобе рововског живота и готово непрекидних борби на Солунском фронту. Али, он с њима дели и радост пробоја овог фронта, кад су српски пукови својим грудима отворили челичне вратнице отаџбине, бацајући на колена многобројне и одлично наоружане непријатељске дивизије. Ни тада се Рајс не враћа у своју Швајцарску, у колевку мира и благостиња, већ са српском војском стиже у Београд и у њему остаје до смрти.

„Ми их поново видимо живе, пуне идеала и наде, упркос несрећи. О, та непоколебљива нада која је толико дубоко ушла у српску душу! Нада која је дала вашем народу снаге да преживи векове ропства и изврши страшно или славно повлачење кроз Албанију.“

За живота указане су му све почасти: капетан је српске војске, одликован је многобројним

ордењем, на Конференцији мира у Паризу члан је владине делегације Срба, Хрвата и Словенаца, шеф је техничке полиције при Министарству унутрашњих дела, а нешто касније експерт за фалсификоване новчанице у Народној банци. Приликом унапређења у чин резервног капетана I класе, од Удружења официра и ратника добио је на поклон сабљу са златним балчаком. На путу за Топчидер, код Цареве ћуприје, београдска општина поклонила је доктору Рајсу плац на којем је подигао скромну вилу у стилу маџванских кућа, коју је назвао „Добро поље“ – у знак сећања на страховиту битку која се на линији Солунског фронта одиграла у Добром пољу.

Још док је радио у техничкој полицији у Београду, Рајс је позвао Алфреда Фавра, свог младог пријатеља из Лозане, одличног техничког фотографа, обезбеђујући му радно место у струци, а кров у својој вили. После неколико месеци рекао му је:

„Жени се, пријатељу. Ја ћу остати вечити нежења, а ти си млађи и време је да стекнеш породицу...“

Тако се, убрзо потом, у вили „Добро поље“ обрела Алфредова вереница, млада и лепа Французиња Лујза. Из тог брака про-

тестанта и католкиње родило се четворо деце: Нада, Димитрије, Никола и Иван.

Још на Димитријевом крштењу, Рајс је изразио жељу да деčак, као што је и он то учинио, прими православну веру, да живи у његовој вили, да се школује у Београду и касније, кад дође време, да се ожени Српкињом и живи негде у Шумадији. Ту своју интимну жељу саопштио је и Димитријевим родитељима и свом пријатељу и ратном другу, прослављеном српском пилоту Сави Микићу.

Изненада, 8. августа 1929. године, у педесет четвртој години живота, од срчаног удара, умро је Рајс. Његова смрт је болно одјекнула широм земље, тако да су удружења ратника, разне установе и надлештва били просто затрпани телеграмима саучешћа.

Рајс је, има о томе доказа, умро разочаран, несрћан због злих деоба на југословенском простору које су узимале све жешћи и све опаснији замах. Најбоље се то види из његовог последњег говора војницима и старешинама славом овенченог XI пешадијског пук „Карађорђе“ у Крагујевцу.

Ратници XI пука имају наследнике

Ево шта је том приликом Рајс рекао:

„Господо, и драги другови, имали сте лепу идеју да позовете вашег швајцарског друга из времена Великог рата на данашњу свечаност. Веома сам вам на томе захвалан. Сматрао сам за своју дужност да дођем.

Данас славимо десетогодишњицу повратка нашег пука, после толиких година прогонства, у ослобођену варош, у Крагујевац, који ће остати неизборављив за сваког ко се борио за слободу не само Србије, него и целог света. Радосна свечаност, и пуна славе, али

и тужна у исто време. Заиста, ми који смо били усрд те јаке борбе у току четири године, и пошто смо се дивили младом, послератном Једанаестом пуком, морали бисмо да се сетимо оних старих из свог пука, свих оних који се нису вратили у љубљену отаџбину. Тамо, горе, данас је други ‘реви’ сенки које дефилују пред другим славним сенкама краља Ослободиоца, Мишића и Путника; дефилују без краја бројем који је много већи од броја целе данашње југословенске војске. То су сенке наших другова, наше браће, који су дали животе да српска земља буде најзад слободна.

Сећате ли се још тих јунака који су, у лето 1916. године, на земљи код Солуна који су пали на заставу XI пука? У то доба један сјајни дух нас је све одушевљавао, дух мртвих и оних који су остали у животу, тај дух који се изгубио после рата! Дакако, драги моји пријатељи, они који су данас дефиловали тамо, на небу, можда су срећнији од нас које је смрт поштедела! Они не живе у овој рђавој и себичној епохи после рата! Они су отишли са својим идеалима, док смо ми дужни да пијемо горку чашу разочарања! Зашто су наша браћа умрла? Зашто смо се ми борили и страдали? За слободу и уједињење земље очева, било да су се звали Срби, Хрвати или Словенци! А како смо награђени? Неблагодарношћу и заборавом!

После огромних жртава које је српски народ поднео да би остварио сан предака, имао је право да мисли да ће убудуће бити само једна странка која све обухвата, странка отаџбине! Уместо тога борбе странака су поново почеле, па ослобођена браћа бацају камен на своје ослободиоце!

Другови, доста свађе, доста те политичке! Следимо пример оних који су мртви, будимо ујеђињени. Мртви, као и ми који

Софija Јовановић у комитској одећи

смо остали у животу, створили смо ову земљу у патњи, али и у слави. Да ли ћемо дати да наше огромно дело разрушi неко од професионалних политичара који можда није извршио своју дужност према отаџбини кад је она била у опасности?!

Не, и хиљаду пута не!

Божанствени дух потпуно уједињења у рату заспао је тренутно, али он ће се пробудити! Наш задатак није још завршен. Ми морамо продужити оно што су чинили мртви, који леже у Мачви, у брдима јужне Србије и који стражаре у морским дубинама. Пробудимо код младих, који нису узели учешћа у великој драми, угашену ватру чистог родољубља! Ту смо ми, стари ратници, ми морамо бити пример.

Драги другови XI пука, будите мирни. Младеж нашег пука, чим се зачује ратна узбуна, а она ће да зазвони упркос свим напорима да се рат стави ван закона, биће достојна својих старијих и славна застава биће опет победна као и онда кад сте је ви држали!

Живео XI пук!

Живела Србија!“

— наставиће се —

Сећање на пракатастрофу или апокалиптички инферно Европе

Поводом стогодишњице Првог светског рата

Протојакон Зоран Андрић

Y предвечерје стогодишњице Првог светског рата (1914–1918), односно Великог рата (Der Große Krieg – The Great War – La Grande Guerre), још названог и „пракатастрофа“ (George F. Kennan), „тотални рат“ – како је често називан – све чешће је присутан у немачкој јавности и немачким медијима. Телевизијске серије, часописи, изложбе, предавања, нове књиге, као и „класици“ историографске литературе у поновним издањима, интернет-платформе, нижу се једна за другом и подсећају да је Први светски рат био катастрофа светскоисторијских размера, највећа од Француске револуције, односно елементарна катастрофа од фундаменталног значаја за свеколико човечанство.

У колективном памћењу Немаца Први светски рат је потиснут у други ред неиздржливим тетртом виновничке крвице, односно непојамним ужасима и жртвама Другог светског рата. При томе се често заборавља да оба светска рата стоје у каузалној спрези: Први светски рат је унеколико „припремио“ Други светски рат, односно овај је изникао из низа нерешених питања које је Први светски рат проузроковао. Први светски рат је водио пропасти Немачког, Руског, Аустроугарског и Османског царства и отворио пут развоју Америке у светску силу. Он је изазвао Руску револуцију 1917., односно настанак Совјетског Савеза. Први светски рат треба посматрати у континуитету „дугог 19. века“, као кулминацијону тачку и катализи-

тор агресивних и деструктивних потенцијала хегемонијалних сила у епоси која је означила кризу класичне модерне.

Историографска литература о Првом светском рату досеже цифру од 25 хиљада књига. Та огромна библиографија ће ускоро бити премашена. Пред јубиларну историјску стогодишњицу Првог светског рата, у Немачкој је објављено више занимљивих а контроверзних историографских студија о његовој генези, току и последицама, од којих бисмо неколико одабраних овде радо представили.

Професор историје на Универзитету у Кемници Франк Лотар Крол, у свом делу *Насиљанак модерне: љилићка, друштво и култура пре Први светски рат* (Frank-Lothar Kroll, *Geburt der Moderne. Politik, Gesellschaft und Kultur vor dem Ersten Weltkrieg*, Be. bra. verlag, Berlin 2013), приказује Немачку у доба *fin de siècle* као земљу суштих противречности. У спољашњој политици она је наступала као велика сила, у унутрашњој политики је настојала на реформама у свим областима друштвеног живота и тиме наговештавала ново доба. Крол описује тај процес дубокосежних промена, које су позно царство преображавале у модерну и напредну националну државу Европе. Почетак рата 1914. означио је крај том перспективном путу у модерну.

Код истог издавача је објављена и занимљива студија Јиргена Ангелова, *Пут у пракатастрофу. Расаг старе Европе 1900–1914.*

(Jürgen Angelow, *Der Weg in die Urkatastrophe. Der Zerfall des alten Europa 1900–1914*, Be. bra. verlag, Berlin 2013). Ангелов, који предаје историју на Универзитету у Потсдаму, описује Европу пред Велики рат, њену привреду и њене политичке протагонисте у доба пуно неизвесности и противречности, у време између модернизма и глобализације, као и између традиције и национализма.

Иако се не може рећи да не постоје добри прегледи Првог светског рата, ипак његова историја из француске перспективе није досад разматрана са таквом обухватношћу, као што је то случај са књигом француских аутора Бруна Кабана и Ан Дименил, *Први светски рат. Европска катастрофа* (Bruno Cabanes, Anne Duménil, *Der Erste Weltkrieg. Eine europäische Katastrophe*, Theiss Verlag 2013), која је заправо превод са француског оригинала (*Larousse de la Grande Guerre*, Larousse, 2007). Двоје проминентних аутора настоје да на примеру неколицине од 65 милиона војника, колико је војевало у Великом рату, дају реч досад анонимним ратницима и представе драму између фронта и домовине. Кабан и Дименил у овој књизи обједињују прилоге европских и америчких историчара. Књига је опремљена многим ретким фотографијама и репродукцијама пропагандног материјала.

Реномирани амерички публициста Адам Хокшилд (Adam Hochschild), који предаје на Факултету за журналистику Калифорнијског

универзитета у Берклију, написао је занимљиву књигу која је објављена под насловом *Велики рат. Протестантске снаге Европе у Првом светском рату 1914–1918.* (Adam Hochschild, *Der Große Krieg: Der Untergang des Alten Europa im Ersten Weltkrieg 1914–1918*, Klett-Cotta, 2013). Први светски рат ће остати шифра за ратно лудило. Зашто је толико нација пало у бес и насиље? Чему је служило четворогодишње бесмислено масовно убијање? Зашто трезвенији умови нису превладали? Ова фасцинантна књига обједињује историју збивања са умећем портретисања њених актера. У напетом приповедачком стилу описује Хокшилд овај рат, његов ех до нашег времена, аутентично и са потресним извештајима. Аутор управља свој поглед на ратна збивања, али и на дипломатске игре великих сила. У центру ове књиге не стоје само проминентни заговорници рата, између осталих Радјард Киплинг, Херберт Џорџ Велс, Артур Конан Дојл и Џон Голсворди, већ и мање запажени критичари рата из свих друштвених слојева. Аутору је пошло за руком да скицира неколико бриљантних портрета – цара Вихелма II, цара Франца Јозефа, Романове као и генерале Фон Хинденбурга, Фон Молткеа, Лудендорфа, Френча, Хејга, Милнера, као и младог Черчиле.

Дуго је у интернационалној историографији важило да је Немачко царство због својих хегемонијалних сносило највећу одговорност за избијање Првог свет-

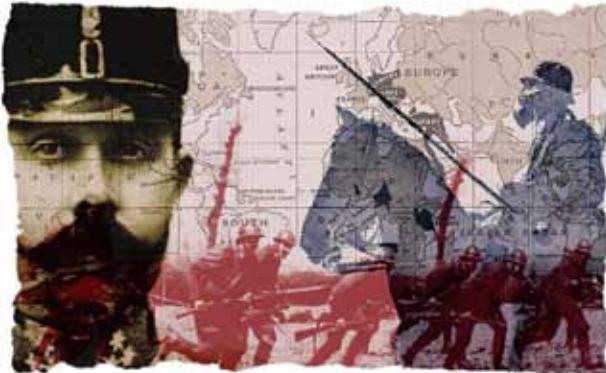
ског рата. То је била сакросанкtna теза Фрица Фишера, који је својом књигом још давне 1961. г. (Fritz Fischer, *Griff nach der Weltmacht: Die Kriegszielpolitik des kaiserlichen Deutschland 1914/18*, Droste Verlag,

1961/2009) изазвао тзв. „Фишер-контроверзу“, која је поларизовала међународну историографију. Фишерова основна теза гласи: Немачка је била основни кривац за избијање Првог светског рата.

У својој књизи *Месечари (The Sleepwalkers)* аустралијски историчар Кристофер Кларк (Christopher Clark) долази до другачијег закључка. За „пракатастрофу“ су по Кларку одговорне све велике сile.

На раскрсници у тамну ноћ пет крштих шлепера са цистернама бензина под пуним гасом и упаљеним дугим светлима јуре у фронтални судар из пет различитих праваца. Врисак сирена, узвици, гестикулације. Још десет метара, још пет... бум! Ова слика се намеће за време читања контроверзно тумачене Кларкове књиге *Месечари: како је Европа кренула у рат* (Christopher Clark, *Die Schlafwandler: Wie Europa in den Ersten Weltkrieg zog*, Deutsche Verlags – Anstalt, München 2013), која је превод са енглеског оригинала (*The Sleepwalkers: How Europe Went to War in 1914*). Кристофер Кларк, рођен у Аустралији, професор је европске историје на Универзитету у Кембриџу у Енглеској. У овој студији је пренета слика лудила које не познаје људску логику, већ искључиво закон масе и националне части и поноса. Наслов књиге је парофраза наслова дела Хермана Броха, романа-трилогије *Месечари*. Тада роман захвати период од 1888. до 1918. У мутној реалности Брохови прототипови модерне не знају да се оријентишу и снађу у тмини и

бунилу времене. Нови императив гласи: чини оно што и други чине, трепери и вијај се у ритму и духу времена и предај се са месечарском сигурношћу ходу ка неизбеђеној провалији. Та провалија је била „пракатастрофа“ која се у јулу/августу 1914. догодила. То је био чин саморазарања Европе. Кларк настоји да ову велику несрћу осветли кроз све фазе, од старта до експлозије – као криминалистички инспектор, са стрпљењем и стузијозношћу. У дванаест поглавља и на готово 700 страница Кларк описује овај тотални рат масовног уништења људи као кошмар, трилер и хорор филм. Кларк нам сугерише: апокалипса је могућа. Није потребно много да се она изазове. Пре готово сто година – 28. јуна 1914. г. – покренуо ју је атентат у Сарајеву; данас то може постати грађански рат у Сирији. Кларк детаљно описује интересе и мотивацију моћних политичких актера у европским метрополама и приказује слику комплексног света и узајамног неповерења, прикривених и отворених планова експанзија и националистичких стремљења која су створила атмосферу у којој је само једна искра била довољна да буре барута експлодира и отпочне рат несагледивих последица. Ту искру је, по Кларку, искресала/запалила Србија. Кларк не оточије своје тумачење атентатом у Сарајеву 1914, већ убиством српског монарха Александра Обреновића и краљице Драге 11. јуна 1903. у пучу официра. Од тада, вели Кларк, Србија није нашла свој мир. Конспиративна, пансловенски инспирирана група „Црна рука“, која је управљала тајном полицијом и армијом, доцније ће подучити и атентатора Гаврила Принципа. Кларк тврди да је линија спојева између злочина у Београду 1903. и у Сарајеву 1914. директна. Он види један од узрока немира у популарном панславизму и притиску Руса на Аустроугарску. То води до ексцентричног тумачења кризе у јулу 1914, односно српског одговора на ултиматум Аустроугарске. Оно

што је током сто година изучавања било очигледно, Кларк сматра „најкомплекснијим догађајем модерне“, што изискује „мултиперспективни наратив“. Београд је, вели Кларк, имао *carte blanche* за рат са Османским царством, а Балкан је имао улогу „баџача ватре“. Двама Балканским ратовима 1912/13. аутор придаје „детерминистички“ карактер. Но, дух хегемонијалног антагонизма понекад је био и пацифистички. Однос Енглеске и Немачке је у тим предратним годинама био сушта супротност сваком ратном усмерењу. Кларк описује *in extenso* конфликт између Србије и Аустроугарске, залазећи у детаље припреме атентата у који је, држи Кларк, влада Србије била укључена сазнањима да се он припрема, али не настојећи да га осујети. Овакве тезе ваља са скепсом – *cum grano salis* – примити, јер нам аутор за такво одлучно тврђење не нуди никакве плаузibilne изворе.

Чини се да су Кларкови аргументи о улози Србије у Великом рату зацело „Ахилова пета“ његове књиге. Неодржива је Кларкова тенденција да своје „историјске“ аргументе о Првом светском рату доводи у директну везу са масакром у Сребреници и то сматра објективно аргументативним модусом. То Кларк чини нажалост експлицитно и вели да су Срби још у оно време показивали застрашујућу бруталност и да су они заправо разбојничка банда којој се Аустроугарска монархија са правом одлучно одупрала. О овом очигледно погрешном методичком приступу, боље рећи ексцесу тумачења прошлости „из

данашње“ историјске равни, тешко је ишта разумно рећи. Потписник овог прилога није потпао под синдром параноје о убиквитетној антисрпској завери, али му се *nolens-volens* намеће утисак

да Кларк демонизује Србе, што је готово у свим деловима његове књиге очигледно. Овакав ресантиманом надахнути ревизионизам изазива само срџбу и бес и дисквалификује *ipso facto* Кларкову књигу. И мимо ових очигледних мана, књигу *Die Schlafwandler* немачка критика сматра једном од најзначајнијих књига о стогодишњици Првог светског рата, што за српску историографију представљаувреду и провокацију, те је пре ваља сврстати у памфлете него у објективну научну историографију.

Управо је објављена и велика монографија немачког историчара политичких идеја Херфрида Минклера, *Велики рат. Свег између 1914. и 1918.* (Herfried Münkler, *Der Große Krieg. Die Welt von 1914 bis 1918*, Rowohlt Berlin, 2013). Аутор вели да Први светски рат није био неизбежан, већ је израз беспримерног политичког фијаска који Минклер назива „фаталистичком клопком“. То је за аутора такозвано „self-fulfilling prophecy“ (самоиспуњавајуће пророчанство). Минклер мења наративне перспективе, те причу „одозго“ (генерали) и „одоздо“ (обични војници) наизменично преплиће у хомогени ток, уливајући своме приповедању динамику и конкретност, ту и тамо указујући на херојску димензију, али са дистанцом и цинизмом описује и забивања са „немачке стране“.

Фацит ове „пракатастрофе“ је у свом неизмерном трагичном апсурду познат: одсуство храбрости и маште политичких актера је коштало 20 милиона људских живота.

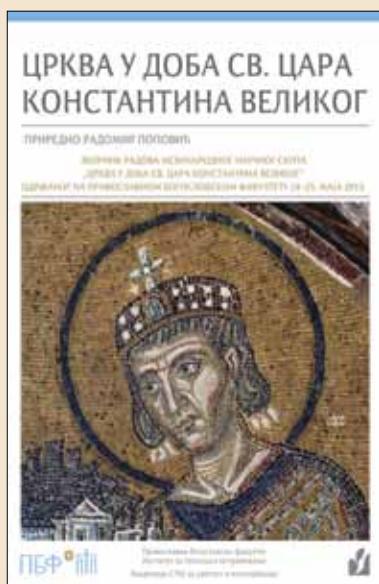
Црква у доба Св. цара Константина Великог

– зборник радова Међународног скupa „Црква у доба Св. цара Константина Великог“ одржаног на Православном богословском факултету 24–25. маја 2013.

Уредник: Радомир Поповић
Београд : ПБФ, Институт за
теолошка истраживања, 2013
161 стр. ; 21 см
ISBN: 978-86-7405-135-1

На крају јубиларне године Миланског едикта (313–2013) објављен је зборник радова са Међународног научног скupa „Црква у доба Светог цара Константина Великог“, заједничким трудом Православног богословског факултета Универзитета у Београду и Високе школе – Академије Српске Православне Цркве за уметности и консервацију. Организатор научног скupa и, уједно, уредник овог зборника протојереј-ставрофор др Радомир Поповић, и председник Научног одбора скupa Епископ бачки Г. Иринеј, после неколико међународних научних скупова („Ниш и Византија“ у Нишу, затим на Православног богословског факултету и у САНУ у Београду), округлих столова, неколико великих изложби ранохришћанске уметности (у Луксембургу, Паризу и Београду), а затим и великог све-православног молитвеног сабрања у Нишу, потписују рецензиран зборник петнаест научних радова.

У уводној речи уредник зборника истиче важност тренутка у којем је наша генерација Божјим промислом удостојена прослављања јубилеја Миланског едикта. Следе радови: Митрополита Антонија (Паканича) на тему „Милански едикт – проблем историчности и интерпретације садржаја“; Радивоја Радића – „Константин Велики и Константини (неколико примера)“; Радомира Поповића – „Свети цар Константин Велики и Ликиније – савладари и противници“; Мирка Сајловића – „Хри-

шћанска мотивација законодавства цара Константина“; Константина Костормина – „Милански едикт и подела Цркве у контексту идеје средњовековног сакралног империјалног универзума“; Драгомира Санда – „Црквена катихеза у четвртом веку“; Ивице Чаировића – „Константиново преобраћење као парадигма описа преобраћења англо-саксонских краљева у 7. веку“; Зорана Деврње – „Два Константинова сабора“; Енрика дал Ковола – „Историјско-религијска етиологија та-козваног константиновског обрта“; Јоаниса Панајотопулоса – „Стварање нове монархије“; Драгана Ашковића – „Константинова престоница и њене предности у стварању и развоју византијске музичке традиције“; Горана Јанићијевића – „Константин Велики и Црква – тумачење феномена на основу артефаката“; Епископа Амвросија – „Милански едикт у делима руских црквених историчара“; Владислава Пузовића – „Константин Велики и Милански едикт у српској историографији“; Бориса Стојковског – „Римокатоличка житија Светог цара Константина и царице Јелене“.

Зборник са међународног скупа одржаног на Православном богословском факултету у Београду, 24–25. маја 2013. године, предлажемо широј читалачкој јавности, јер су у радовима изнете многе научне премисе и закључци из поља историје, канонског права и историје црквене уметности, које осветљавају век у коме је први хришћански цар—светитељ живео и стварао и све доприносе историји Цркве Христове сагледане са аспекта модерног човека али и научног истраживача.

Ђакон мр Ивица Чаировић

Теолошки погледи XLVI/3

Година XLVI, број 3,
Београд 2013.

Крајем 2013. године из штампе су изашли нови *Теолошки погледи* (XLVI година излажења, трећа свеска за 2013. годину) – на 464 стране.

У већ уобичајеном распореду текстова, нови *Теолошки погледи* читаоцима најпре доносе све тоатачке текстове (Тумачење 1. псалма Б. Теодорита Кирског и дијалог *Против манихејаца* Св. Јована Дамаскина), а затим радове савремених домаћих аутора – библиста, богослова и историчара, као и осврте и приказе. У новој свесци версконаучног часописа *Теолошки погледи* објављени су следећи прилози:

Блажени Теодорит Кирски, Тумачење првог псалма, стр. 707–714;

Свети Јован Дамаскин, Против манихејаца, стр. 715–790;

Иван Недић, Текстолошки аспекти у егзегези прве главе Песме над песмама, стр. 791–814;

Јован Благојевић, Мелхиседек у интертестаментарном предању – прилог контекстуализацији Посланице Јеврејима 7 –, стр. 815–842;

Горан Младеновић, Теолошко, хагиографско и биографско тумачење Псалма 7, стр. 843–860;

Чедомир Ребић, Како се Стеван Првовенчани угледао на Давидове Псалме у свом литературном казивању о догађајима из живота Светог Симеона, стр. 861–876;

Ненад Д. Мијалковић, Схватање Свете тајне брака у традицији Римокатоличке цркве, стр. 877–896;

Ивица Чаировић, Бонификације – мисионар и(ли) реформатор, стр. 897–914;

Мирослав М. Поповић, О датовању и интерпретацији писма–заклетве краљице Јелене

УДК 27·1 ISSN 0497-2597
Теолошки погледи
VERGODNATINA VASCHING

XLVI

3/2013

- Блажени Теодорит Кирски •
 - Свети Јован Дамаскин • Иван Недић •
 - Јован Благојевић • Горан Младеновић •
 - Чедомир Ребић • Ненад Д. Мијалковић •
 - Ивица Чаировић • Мирослав М. Поповић •
 - Саша Антонијевић • Александар Раковић •
 - Иларија Л. Е. Рамели • Ивица Живковић •
 - Варја Нешић • Никола М. Гаврић •
 - Милош В. Маринковић • Славиша Костић •
- Theological Views XLVI (3/2013)

дубровачком архиепископу, кнезу и општини, стр. 915–922;

Саша Антонијевић, Историја Српске Православне Цркве у Словенији, стр. 923–950;

Aleksandar Raković, Short existence of the Faculty of Eastern Orthodox Theology at the University of Zagreb 1920–1924, стр. 951–976;

Иларија Л. Е. Рамели, Хришћанска сотириологија и хришћански платонизам – Ориген, Григорије Ниски, и библијска и философска основа учења о апокатастази –, стр. 977–1028;

Ивица Живковић, Верска настава Православне Цркве, стр. 1029–1058;

Варја Нешић, Стицање христиоликовог идентитета у трагичком свету драме Лазе Костића *Пера Селединиц*, стр. 1059–1072;

Срећко Петровић, Библиографија часописа *Теолошки погледи* 1994–2013, стр. 1073–1130;

ОСВРТИ: Никола М. Гаврић, Међународна конференција о Ивану Иљину, стр. 1131–1132;

Милош В. Маринковић, Правни положај Цркве у области медија у Србији, стр. 1132–1136;

Славиша Костић, Осврт на последњи број *Concilium*, стр. 1137–1144;

ПРИКАЗИ, стр. 1145–1165;

Исправка година излажења ранијих бројева *Теолошких погледа*, стр. 1166–1167.

С. Петровић

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пешровић

БЕОГРАД

Улога РПЦ у обнови руске нације и државе

У организацији Центра за истраживање миграција и Института за европске студије (ИЕС) у Београду је 23. јануара одржан округли сто под називом „Улога Руске Православне Цркве у обнови руске нације и државе“. На скупу су говорили јеромонах Михаил Сергејевич Першин из Руске Православне Цркве, Борис Игоревич Костенко, генерални директор православне телевизијске станице „Спас“ (која ради под покровитељством РПЦ), и др Миша Ђурковић (ИЕС). Обнова земље заснована на традиционалним хришћанским вредностима и идеалима је рецепт за препород земље, поручено је са скупа. Такође се могло чути да се разговара о могућности да се откупи један кабловски телевизијски канал у Србији и на њему реемитује програм ТВ Спас, са културним и духовним садржајем.

Д. С.

ТРИПОЛИ, ЛИБАН

Кампања за спас православне библиотеке

Око две трећине од укупно 87.000 драгоценних књига, међу којима се налазе и древни исламски и хришћански текстови и рукописи, не повратно је уништено у пожару који је подметнут у православној књижари-библиотеци Ал Саех у либанском граду Триполију.

Власник библиотеке је православни свештеник и хуманиста Ибрахим

Категорисани научни часописи

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије усвојило је коначну Листу категоризованих научних часописа за 2013. годину, на којој се налазе и неки домаћи црквено-богословски часописи. Тако се у групи друштвено-хуманистичких наука у категорији М53 (научни часопис) налазе следећа периодична издања: *Теолошки поједи* (верско-научни часопис Св. Арх. Синода СПЦ), *Богословље* (часопис Православног богословског факултета БУ), *Philotheos* (међународни часопис за философију и богословље, који доноси радове на енглеском језику; издавач је ПБФ), *Живојис* (годишњак Високе школе – Академије СПЦ за уметност и конзервацију) и *Саборносћ* (теолошки годишњак који издаје Епархија браничевска). У категорији М 51 (водећи национални часопис) налази се часопис *Црквене студије* (који издаје Центар за црквене студије из Ниша).

Извор: www.mprn.gov.rs

Саруц који је помогао многим студентима Универзитета у Либану поклањајући им књиге.

Како наводе агенције, још траје процена штете. Власник књижаре мора да анализира дигиталну архиву и да провери које књиге неповратно недостају.

Покренута је кампања за обнову библиотеке, а циљ је да се прикупи најмање 35.000 долара, јер ће то омогућити да се обнови библиотека, да се купе нове полице за књиге, поставе нова врата, окрече зидови, да се купе ретке књиге, и да се инсталира сигурносна опрема.

Библиотека је свој живот почела као продавница књига, коју је у Триполију, на северу Либана, пре 40 година отворио отац Ибрахим Саруц. Садржала је више од 87.000 наслова, укључујући и ретке књиге и драгоцене верске списе.

Последњих година, политички утицајни пословни људи непрестано врше притисак на оца Ибрахима да затвори књижару. На крају је 3. јануара 2014. године ова библиотека запаљена.

Стотине људи окупило се након тога на улици, како би изразили протест због овог чина, и почели су да дају добровољне новчане прилоге и своје књиге – како би спасили библиотеку и допринели да постане још боља него раније.

Све до недавно сматрало се да становништво Либана чини око 60 одсто муслимана и 39 одсто хришћана. У међувремену, политичке

турбуленције су измениле религијску слику: муслимани су повећали своје учешће у популацији на више од 65 процената, док су хришћани пали на 34 одсто.

Према попису из 1932. године међу становништвом Либана било је 53 процента хришћана, а 1956. год. хришћани су чинили 54, а муслимани 44 одсто. Међу самим хришћанима има подела, па маронита има 21 одсто, грчких православаца осам одсто, а грекокатолика седам процената.

Извор: www.blic.rs

БЕОГРАД

Београдски Јевреји – живот и холокауст

У оквиру обележавања Међународног дана сећања на жртве Холокауста у Галерији Историјског архива Београда 24. јануара 2014. отворена је изложба *Београдски Јевреји – живој и холокауст*. Изложбу је отворио председник Владе Републике Србије Ивица Дачић. Отварању изложбе присуствовали су Његово Преосвештенство Епископ липљански Јован, представници Јеврејске заједнице, родбина страдалих Јевреја, амбасадори Израела и САД у Србији, принц Александар и принцеза Катарина Кађорђевић и личности из јавног и културног живота.

Отварајући изложбу председник Владе Ивица Дачић поручио је: „Одговорни смо да се гласно супротставимо геноциду и злочинима против човечности где год се дешавају и да жртве никада не заборавимо.“ Он је

Протокол о сарадњи Радија „Слово љубве“ и САНУ

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, председник Управног одбора Радија Архиепископије београдско-карловачке „Слово љубве“, и г. Будимир Лончар, управник послова Српске академије наука и уметности, дана 24. јануара, у Патријаршији српској у Београду потписали су Протокол о сарадњи.

Приликом потписивања овог значајног документа Патријарх српски Иринеј је рекао да је сарадња са САНУ част и потреба у нашем времену. Пожелевши успех у будућем раду, Његова Светост је изразио наду да ће наш народ од те сарадње имати само користи, моралне и културне. „У нашој историји сарадња Српске Православне Цркве и САНУ је увек постојала, у наше време потреба за сарадњом је потребнија више него ikада. Сматрам да је овај протокол веома користан и да је ово један од начина да се чује и глас Цркве и глас највеће установе, а то је Академија“, истакао је Патријарх Иринеј.

Будимир Лончар, управник послова САНУ, истакао је да Академија потписаним Протоколом жели да постигне да се за њен рад, а посебно остварен у сарадњи са Српском Православном Црквом, више чује јер постоји много области у којима има више активности него што је свет око нас свестан да их има.

Директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић нагласио је да ће Влада Републике Србије и надаље пружати подршку активностима које се односе на очување традиције, историје и очувања наших корена.

Извор: Радио Слово љубве

подсетио да су у Другом светском рату, уз Јевреје највише страдали Руси, Пољаци, Роми и Срби, и нагласио да се мора гајити успомена на све људе страдале у вихору тог рата, али и на преживеле и на њихове спасиоце. Дачић је рекао и да постоји иницијатива за отварање Музеја жртава геноцида у Београду и да он пружа подршку, јер Србија то дугује жртвама.

Д. С.

ЉУБЉАНА

Предавање о Преп. Прохору Пчињском

У петак, 10. јануара, у Љубљани је одржано још једно у низу духовних предавања које организује Српско друштво „Задужбина“. После вечерњег богослужења у Цркви Св. Ђирија и Методија присутни у сали „Словенијалес“ у Љубљани имали су прилику да чују предавање на тему Преподобни Прохор Пчињски.

Предавач на овој духовној вечери био је сабрат манастира Прохор Пчињски, архијакон Јустин. Као увод у предавање, присутни су погледали краћи филм из продукције „Пријатељ Божји“ – Пчињски Мироточац и тако се поближе информисали о Преподобном оцу нашем Прохору Пчињском, мироточивом чудотворцу, као и о самом манастиру у подножју планине Козјак крај реке Пчиње, који спада међу најстарије живе светиње српског рода.

После краћег увода, присутни су имали могућност да о. Јустину постављају питања, што је допринело да дискусија буде веома жива и да

се уједно чују одговори на мно- га питања о историји манастира и светим мироточивим моштима Светог Прохора, о вери и православљу, о младима и вери, о стању у окупираним делу Србије – Косову и Метохији и проблемима на југу централне Србије, о ситуацији у којој се налази Српска Православна Црква и српски народ у БЈР Македонији, о утамниченом Митрополиту Јовану... Због љубави коју има и своје приступачности о. Јустин је на све присутне у сали оставио по- себан утисак, а разговор се наста- вио и после званичног завршетка предавања када је гост све присут- не позвао да посете манастир Про- хор Пчињски.

На крају предавања су посетио- ци имали прилику да набаве иконе Светог Прохора као и књиге о ма- настиру и на тај начин симболично помогну манастир и братство у ње- му, а као и увек прикупљани су и до- бротворни прилози за Хуманитарну фондацију „За српски Космет“.

Н. Н.

БЕОГРАД

Девет векова од рођења Стефана Немање

Обележава се девет векова од рођења родоначелника владар- ске династије Немањића и творца моћне српске државе у средњем веку Стефана Немање – Преподобног Симеона Мироточивог. У Народном музеју на изложби отвореној поводом тог јубилеја изложено је 85 експоната из Немањињог времена.

Поред живота и дела Стефана Немање, кроз најлепша дела умет- ности и заната средњовековне Ср- бије из збирки Народног музеја, изложбом је представљено и доба његових наследника.

Поставка је реализована у гале- rijском простору на првом спрату Народног музеја, који је, за ту прилику, адаптиран и после десет година поново отворен за јавност. Изложба ће бити отворена до 2. марта 2014. године.

Извор: www.narodnimuzej.rs

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

МОСКВА – ЈЕРУСАЛИМ – ПЕКИНГ

Божић према јулијанском календару

Дана 7. јануара 2014. г. према грегоријанском календару, односно 25. децембра 2013. г. према јулијанском рачунању времена, Рођење Христово прославиле су оне помесне Цркве које се придржавају јулијанског рачунања времена.

У ноћи између 6. и 7. јануара 2014. године, на празник Рођења Господа и Спаса нашег Исуса Христа, Патријарх московски и све Русије Г. Кирил у Саборном храму Христа Спаситеља у Москви началствовао је божићним богослужењима – великим бденијем, јутрењем и Божанском Литургијом. Поред многобројног верног народа, овој божићној служби присуствовао је и премијер Руске Федерације Д. А. Медведев са супругом.

Божићној Литургији у новосаграђеној Цркви Христа Спаситеља у Сочију присуствовао је руски председник Владимир Путин. Председник Путин се прикључио верницима окупљеним у цркви испред Олимпијског парка у том граду на југу Русије. После Литургије, Путин је разменио божићне поклоне са Архимандритом Флавијаном, старешином цркве, коме је поклонио руску икону Христа Спаситеља из 19. века.

Божић је прослављен и у Јерусалимској Патријаршији, у Витлејему – граду у ком је рођен Господ наш Исус Христос. Председник Шри Ланке Махинда Раџапакса посетио је родно место Исуса Христа и присуствовао Светој Литургији у Цркви Рождества Христовог. Палестински председник др Махмуд Абас такође је присуствовао божићној Литургији.

Божићну Литургију у Успењској цркви у Пекингу, у ноћи између 6. и 7. јануара 2014. године, служио је настојатељ отац Сергије Воронин уз

саслужење игумана Мелетија (Соколова), наставника на Богословској академији и Богословији у Москви. На позив ове парохије, отац Мелетије сваке године долази у Пекинг како би помагао у божићним и васкршњим богослужењима.

У богослужењу су учествовали представници дипломатских мисија и парохијани, њих преко две стотине, из Руске Федерације, Украјине, Белорусије, Румуније, Молдавије, Етиопије, Француске, САД, Канаде, Србије, Грчке, Немачке и из других земаља, који су на раду у овом граду. После службе за све присутне је уприличена трпеза љубави.

Извор: Информативна служба СПЦ

МОСКВА

Апел Антиохије и Москве

Његово Блаженство Патријарх Велике Антиохије и целог Истока Јован Х и Његова Светост Патријарх московски и све Русије Кирил упутили су 26. јануара 2014. године заједнички апел учесницима Међународне конференције о Сирији „Женева 2“ у којој учествују представници сукобљених страна и међународне заједнице. Првојерарси у овом обраћају кажу:

„Ми, поглавари братских Цркава – Антиохијске и Руске Православне Цркве, окупили смо се у Москви као бисмо поново посведочили љубав у Христу, коју су наше Цркве сачувале кроз векове. Ова љубав је упућена свим људима, независно од њихове националности, вероисповести и политичких ставова.

Данас молитве узносимо заједно с многострадалним сиријским народом, који пролази кроз незапамћена искушења. Земљу, у којој су муслимани и хришћани живели вековима, испуниле су сузе оних који оплакују погибу својих близњих и који подносе тешкоће изгнања из родног краја. Невоља, која је задесила доне-

давно миран крај нема милости ни према старцима, ни према деци, ни према муслиманима, ни према хришћанима. Нема срца које би могло да остане равнодушно према страшној трагедији у Сирији.

Ових дана у Швајцарској се одвија међународна конференција која је за истим столом окупила представнике сукобљених страна и међународне заједнице. Учесницима у преговорима упућујемо свој ватрени позив да учине све како би зауставили крвопролиће и вратили мир на благословену сиријску земљу.

Апелујемо на све учеснике Међународне конференције о Сирији „Женева 2“ да се супротставе свим појавама екстремизма, како би се окончала нетрпљивост и политика ултиматума. Само братски и слободни дијалог у самом сиријском друштву може да отвори пут за мирно регулисање ситуације.

Поново позивамо на хитно ослобођење хришћана који су постали таоци у војном сукобу. Дуги низ месеци се у заточеништву налазе јерарси из Алепа, митрополити Павле и Јован Ибрахим, а преко месец дана монахије из манастира Свете Текле у древној Малули. Апелујемо на све стране да испоље хуманост и милосрђе који ће сведочити о њиховој намери да иду путем успостављања мира и добробити у Сирији.

Размере несреће приморавају нас, поглаваре двеју Православних Цркава, да се обратимо свим људима добре воље с позивом да помогну онима који страдају у избегличким логорима и који трпе оскудицу пошто су изгубили кров над главом и средства за живот. Треба окончати уништавање културних и верских споменика од непроцењиве вредности којима је тако богата сиријска земља. Њихово уништење је злочин према будућим нараштајима.

Верујемо да ће Свемилостиви Господ показати Своју милост према народу Сирије, да ће умножити снагу и благословити оне који теже миру и добробити на овој древној и светој земљи.“

Извор: pravoslavie.ru и www.spc.rs

Постхумно рехабилитован Епископ жички Василије

Решењем Окружног суда у Чачку усвојен је захтев за рехабилитацију блаженопочивших Епископа жичког Василија (Костића), свештеника Тихомира Величковића из Мрчајеваца и свештеника Радише Драшовића из Луњевице.

Такође, поништено је решење Општинског суда за прекршаје у Горњем Милановцу којим су из политичких и идеолошких разлога кажњени сада блаженопочивши Епископ жички Василије (Костић) казном затвора од тридесет дана, свештеник Тихомир Величковић из Мрчајеваца новчаном казном од 500 динара и свештеник Радиша Драшовић из Луњевице новчаном казном од 300 динара, чиме су поништене правне последице осуде наведених лица. Захтев за рехабилитацију поднео је Епархијски управни одбор Православне епархије жичке, а Окружни суд је извео све потребне доказе на основу којих су испуњени услови за рехабилитацију наведених лица.

Из решења Општинског суда за прекршаје у Горњем Милановцу Уп. бр. 3760/71 без датума утврђено је да је сада блаженопочивши Епископ жички г. Василије проглашен кривим и кажњен казном затвора у трајању од тридесет дана због тога што је 3. октобра 1971. године на јавном месту поред цркве и црквене порте где се одржавају сеоски вазари у селу Брези за време освећења обновљене цркве пред око две хиљаде верних у беседи коју је том приликом одржао критиковао тадашњи систем школовања, образовања и васпитања младих и предлагао за државну химну садашњу химну наше земље Боже правде. Свештеник Тихомир Величковић је том приликом одржао говор којим је позвао окупљене да не забораве своју веру и ништа што је српско, а што је тадашњи Суд сматрао подстицањем великосрпства. Свештеник Радиша Драшовић је том приликом говорио да је једино Црква духовни спас Срба и апеловао на присутне да послушају речи омиљеног Владике и осталих беседника на скупу.

Оценом изведенih доказа Суд је утврдио да су Епископ жички Василије (Костић) и свештеници Тихомир Величковић из Мрчајеваца и Радиша Драшовић из Луњевице проглашени одговорним и кажњени из чисто политичких и идеолошких разлога, а да никакав прекршај нити било какво кривично или друго кажњиво дело нису учинили, чиме су испуњени услови за њихову рехабилитацију.

H. C.; извор: <http://www.spc.rs>

се обезбеди ослобађање 13 монахиња. Истовремено и градоначелник североисточног сиријског града Арсала приводи крају напоре у решавању случаја киднапованих монахиња.

Извор: OCP Orthodox info и www.spc.rs

РУСИЈА

У сусрет Олимпијади 2014: Хришћанство и спорт

У очекивању Зимских олимпијских игара у Сочију 2014. године Издавачка кућа Московске Патријаршије у оквиру едиције „Православље у животу“ објавила је књигу ђакона Филипа Пономарева *Хришћанство и спорт*.

Савремени спорт је сложен феномен и често контрадикторан. Аутор разматра неке проблеме у савременом спорту из перспективе хришћанина. Сада када се Олимпијске игре приближавају и када се спортисти активно припремају за такмичења, тема хришћанства и спорта је нарочито актуелна. Брошура је намењена професионалним спортистима и навијачима, као и људима удаљеним од спорта – како црквеним тако и нецрквеним.

У публикацији се налази и разговор председника Одељења за спољне црквене односе Митрополита волоколамског Илариона са хокејашем Владиславом Третјаком, као и говор председника Синодалног одељења за односе Цркве и друштва протојереја Всеволода Чаплина на тему „Како пројављивати своју оданост хришћанским врлинама“.

Извор: patriarchia.ru и www.spc.rs

СИРИЈА

Патријарх Јован X: Отете монахиње су добро

Група монахиња које су отете у старом сиријском граду Малули прошлог месеца добро су, изјавио је Патријарх антиохијски и свег Истока Јован и поменуо да безбедносне службе још увек преговарају о њиховом безбедном ослобађању.

„Монахиње су добро, лично сам разговарао са једном од њих телефоном пре неколико дана. Оне се налазе у једној кући у Јабруду и добро су, али то нијеово: ми се надамо да ће ускоро бити пуштене, заједно са двојицом киднапованих архијереја,

јер оне носе поруку мира у служби другима“, рекао је он.

Тринаест монахиња из манастира у Малули је отето у децембру 2013. г. Верује се да су отмичари – побуњеници који се боре против власти сиријског председника Асада одвели жене у суседни град Јабруд, где их држе у кући једне хришћанске породице.

Безбедносни извори су изјавили новинском листу *Дејли стар* да генерал-мајор Абас Ибрахим, шеф либанског тајне службе, и даље практичује отетих монахиња. Ибрахим је у контакту са званичницима Катара у оквиру његових напора да

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

У ДОБОЈУ

Страдање Срба у аустроугарском логору

Поводом годишњице обиљежавања страдања Срба у добојском логору, 25. децембра 2013, у организацији Центра за културу и образовање и књижевног клуба „Јован Дучић“ из Добоја, одржано је књижевно вече на коме су представљени радови и уручене награде са конкурса на тему „Српске голготе XX вијека“.

Сутрадан, 26. децембра, је одржана веома посјећена трибина на тему: „Срби и Први свјетски рат“. На трибини су говорили познати историчари и универзитетски професори Жељко Вукадиновић, Драган Марковић и Слободан Шоја. Данас 27. децембра 2013, 98 година након успостављања добојског логора, свештеници добојских парохија служили су у Спомен-храму Светих апостола Петра и Павла у Добоју молитвени помен за 45.791 интернираног и настрадалог Србина. У помен жртвама добојског логора СПЦ је објавила књигу *Стјоменица 1915–1917*. Након параклиса, вијенце су на централно Спомен-обиљежје логорашима положиле делегације предсједника РС и Владе РС, Борачке организације РС и Оружаних снага БиХ и други.

Одбор за његовање традиција ослободилачких ратова Владе РС уврстио је интернацију Срба у добојски аустроугарски логор од 1915. до 1917, као догађај од републичког значаја масовних страдања српског народа на овим просторима.

protojerej-stavrofor P. Максимовић
Извор: Епархија зворничко-шушљанска

У БЕЛОМ ДВОРУ

Божићни пријеми

Престолонаследник Александар и принцеза Катарина били су домаћи-

ни традиционалних Божићних пријема за преко 1200 деце без родитељског стања, ромске деце, деце избеглица и деце са инвалидитетом, старости од три до дванаест година, из домаћина и удружења широм Србије у Белом двору. Његово Преосвештенство Владика липљански Г. Јован објаснио је деци прави смисао Божића и његов значај.

Извор: royalfamily.org

У КИМ

Пакетићи за децу

Са благословом Патријарха српског Г. Иринеја и Епископа рашко-призренског Г. Теодосија представници Верског добротворног стања АЕМ, секретар јереј Владимир Марковић и г. Вук Јовановић, посетили су децу на Ким.

ВДС је припремило 500 пакетића са иконицама, даром Патријарха српског Иринеја, слаткишима и играчкама.

У петак, 3. јануара 2014, о. Владимир Марковић је, са о. Мирославом и вероучитељем Милутином Попадићем, поделио 250 пакетића деци у селу Лешак. Потом су оставили божићне поклоне за малишане у Лапљем Селу. Сутрадан, 4. јануара, посетили су Гораждевац, где су деци поделили око 200 пакетића.

Извор: ВДС

У БЕОГРАДУ

Божићна Литургија

Епископ ремезијански Г. Андреја служио је у поново, 6. на 7. јануара 2014, Свету Литургију у Спомен-храму Светог Саве на Врачару. Епископу је саслуживало свештенство АЕМ, уз учешће многобројног верног народа престонице. Појао је хор Светосавског храма. Богослужењу су присуствовали др Милета Радојевић, директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама, и проф. др Војислав Миловановић, протонеимар Храма Светог Саве.

У ГРАЧАНИЦИ

Прослава Божића

У манастиру Грачаница на Ким, божићну Литургију је служио Епи-

скоп рашко-призренски Г. Теодосије. Испред порте манастира, пре почетка Литургије, градоначелници више српских општина на Ким као и бројни грађани су дочекали потпредседника Владе Србије г. Александра Вучића. Централној прослави Божића у Грачаници присуствовали су и министар одбране г. Небојша Родић и министар без портфеља задужен за Ким г. Александар Вулин, градоначелник Грачанице г. Бранимир Стојановић и председник Грађанске листе „Српска“ г. Владета Костић.

Вучић је, у обраћању грађанима после божићне Литургије у манастиру Грачаница, истакао да положај српског народа није нимало лак на водећи као пример разбијање ћириличних табли у Вуковару или камено вање Срба у Ђаковици. Он је додао да Србија реагује мирно и суздржано, али не зато што је слаба већ зато што је јака. Додао је и да Србија са свима жели да гради добре односе, и да Србија није ни мала, нити слаба, нити је за потцењивање те да неће заборавити ни оставити свој народ, а посебно не на Косову и Метохији.

У СКАДРУ

Бадњи дан и Божић

Са благословом Архиепископа тиранског и све Албаније Г. Анастасија и Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија, сабрани народ прославио је празник Рождества Христовог у Враки и Скадру у Албанији. На празник Рождества Христовог божићну Литургију у Враки служили су protojerej-stavrofor Радомир Никчевић, свештеник Никола Петани, парох скадарски Албанске Православне Цркве и јеромонах др Евстатије Аздејковић, сабрат Цетињског манастира. Џеци је, по благослову Митрополита Амфилохија,

подијељено 100 пакетића. И овогодишње прослављање једног од најрадоснијих хришћанских празника у Скадру потврдило је вјековно јединство нашег народа православне, римокатоличке и муслиманске вјере, оних који знају и потврђују да су потомци славних Срба који су вјековима живјели у овом граду и овој благословеној земљи.

*Извор: Мишароља
црногорско-приморска*

У ЕПАРХИЈИ СЛАВОНСКОЈ **Божић**

Са благословом Патријарха српског Г. Иринеја, администратора Епархије славонске, Епископ лијевачки Г. Јован посетио је Епархију славонску.

По доласку у Пакрац Владика Јован је посетио Саборну цркву Свете Тројице и присуствовао вечерњем богослужењу. На Бадњи дан, 6. јануара 2014, Владика је служио царске часове и у наставку Свету Литургију Василија Великог у Саборном храму Свете Тројице у Пакрацу. У поподневним часовима у просторији Епархијске канцеларије састао се са генералним конзулом Републике Србије у Вуковару г. Живорадом Симићем. Преосвећени је те вечери посетио и парохије у Дарувару и Новој Градишици. На празник Рођења Господњег, Владика је служио Свету Литургију у Храму Свете Тројице у Винковцима. Преосвећени је био гост Епископа Лукијана у Епископској резиденцији у Даљу. На празник Светог првомученика и архијакона Стефана, Владика је Свету Литургију служио у селу Драговић код Пакраца.

У ПОДГОРИЦИ **Божићни пријем**

У подгоричком Саборном храму Христовог Васкрсења 12. јануара

2014. приређен је традиционални Божићни пријем за представнике дипломатског кора, политичког, културног, научног и друштвеног живота у Црној Гори.

Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије је, поздрављајући госте, казао да је Божић дан на који човјек среће и познаје Бога, а у исто вријеме познаје и себе самога, истинскога и правога. Владика је рекао да је Христос својим рођењем људима подарио и открио мјеру човјечности. „Зато је Божић тако значајан за човјека, за људски род, за свеукупну Божју творевину. Све што се у њој дошаће до Божића у Божићу је добило своје савршенство“, рекао је он. Уз Митрополита Амфилохија, домаћин пријема је био и Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, а пријему је присуствовало и многобројно свештенство и монаштво Митрополије црногорско-приморске и Епархије будимљанско-никшићке.

*Извор: Мишароља
црногорско-приморска*

У МОСТАРУ **Божићни пријем и концерт**

С благословом Епископа захумско-херцеговачког Г. Григорија СПКД „Просвјета“ ГО Мостар и СПКУД „Гусле“ Мостар, уз подршку и помоћ СПЦО Мостар, организовали су другог дана Божића, 8. јануара 2014, Божићни пријем у Владичанском двору, а потом и Божићни концерт у „Косачи“ у Мостару.

Владика Григорије је на пријему напоменуо да је прије неколико година дошао у Мостар са вјером да су сви људи упућени једни на друге и да се од тога не смије одустати, јер је будућност БиХ запечаћена таквим начином живота.

Пригодне говоре одржали су муфтија мостарски Сеид ефендија Смајић, затим изасланик мостарског бискупа Жељко Мајић, фра Ико Соко и предсједник Јеврејске општине Мостар Ерна Данон Ципра.

Пријему су присуствовали и бројни гости и угледне личности из Херцеговачко-неретванског кантоне,

ДОБРОЧИНСТВО
Поклоничка агенција Српске цркве
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
www.dobrocinstvo.spc.rs

СВЕТА ЗЕМЉА 08 - 15. фебруар **БУДИМПЕШТА -СЕНТАНДРЕЈА** 19 - 22. март

Мостара, Хрватске, Турске и Србије. У мостарској „Косачи“ је након пријема одржан Божићни концерт.

Извор: Епархија захумско-херцеговачка

У ЗАГРЕБУ **Прослављен Св. Доситеј**

Светом Литургијом коју су служили Митрополит загребачко-љубљански Г. Јован, Епископ сафитски Г. Димитрије, Епископ далматински Г. Фотије и Епископ горњокарловачки Г. Герасим, у капели Светог Саве у Духовном центру у манастиру Свете Петке у Загребу прослављен је Свети Доситеј Исповједник Загребачки.

Саслуживали су протојереји-старофори Милутин Тимотијевић, Иса Кидис, Марко Ногић, јеромонах Нахум (Милковић) и ћакони Зоран Радић и Бранимир Јокић. На Литургији Митрополит Јован је уручио Орден Кантакузине Бранковић Преосвећеној Господи епископима: сафитском Димитрију, далматинском Фотију и горњокарловачком Герасиму, протојерејима-старофорима Милутину Тимотијевићу и Иси Кидису, као и ћакону Ранђелу Стошићу. Прослава

Светог Доситеја настављена је концертом у Свечаној дворани Духовног центра. Присутним узваницима придружили су се амбасадор Руске Федерације у Загребу др Роберт Маркарјан, проф. др Милорад Пуповац и г. Вељко Кајтазиј, и г. Александар Толнауер. прославу су испратиле и камере Хрватске радио-телевизије.

Извор: Епархија шибенско-книнска

У ЕПАРХИЈИ БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКОЈ **Савинданска сабрања**

У част Светога Саве, са благословом Епископа бихаћко-петровачког Г. Атанасија, 25. јануара 2014, у Дрвару је одржана прва Светосавска академија.

Свечној академији присуствовао је и начелник општине Дрвар г. Стевица Лукач, као и г. Велимир Кунић са сарадницима.

Епископ бихаћко-петровачки Г. Атанасије на Савиндан је служио Свету Архијерејску Литургију у Катедралном храму Светих апостола Петра и Павла у Босанској Петровцу. На крају Свете Литургије Епископ Атанасије је преломио славски колач и благословио славско жито. Услиједиле су светосавске рецитације најмлађих Петровчана, који су за свој труд награђени књигом о Светом Сави и пригодним пакетићима. Епископ Атанасије је свечано и бираним ријечима поздравио најмлађе вјернике своје Епархије и пожелио да се што чешће окупљају и сусрећу у својим храмовима.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

У БЕРАНАМА

Светосавски пут ка Христу

У организацији Епархије будимљанско-никшићке и ЦО Беране, одржана је Светосавска академија у

БРЧКО

Хиљаде верника у богојављенској литији

Епископ зворничко-тузлански Г. Хризостом служио је на Богојављење Св. Арх. Литургију у Саборном храму Успенија Пресв. Богородице у Брчком. После Св. Литургије, Владика је осветио богојављенску водицу и предводио величанствену литију у којој је, према стручним процјенама, узело учешћа између 7000 и 8000 вјерника. У трци за крстом пливало је 48 пливача из Брчког, Бијељине, Сремске Митровице, Београда... Побједник богојављенског пливања у ријеци Сави био је Ђорђе Михајловић из Брчког, кога је Владика Хризостом огрнуо плаштом витеза богојављенског крста и уручио му златни медаљон и позлаћени Богојављенски крст. По повратку са ријеке Саве приређен је свечани ручак за све учеснике пливања за часни крст и узванице, на ком је Вл. Хризостом свим пливачима уручио грамате.

Уистину, све је тог дана у Брчком било достојно празника Богојављења и народа српског, који чекаше пуних 77 година обновљање богојављенске литије и пливања за крст часни.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

суботу, 25. јануара 2014, у препунојали Центра за културу у Беранама. Присутне је најприје благословио Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије. „Имамо многе светитеље из рода нашег, а свима њима је којијен, ослонац и понос Свети Сава Српски наш први Архиепископ, велики учитељ, велики духовни вођа који нас је увијек приводио Христу. Идући за светитељима и славећи их, ми идемо за Христом и славимо Га, и такође, прослављајући Христа прослављамо Његове светитеље и Богу је то угодно,“ казао је Преосвећени.

Светосавску бесједу одржао је и проф. др Саво Лаушевић напомињући да овогодишња прослава Светог Саве својом свјетлошћу обасјава више значајних датума из историје српског народа – 900 година од рођења Стефана Немање, 800 година манастира Ђурђеви Ступови, двестогодишњицу рођења Његошевог и стогодишњицу сјећања на велике догађаје и јунаке у Првом светском рату.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

У ДАЛМАЦИЈИ

Савиндан

Епископ далматински Г. Фотије на празник Светог Саве служио је Свету Литургију у манастиру Крка уз саслужење свештенства и монаштва Епархије

хије далматинске. Епископ Фотије је говорио о Светом Сави као светогорском подвигнику који нам је показао уски пут ка Царству Небеском. „Својим одласком на Свету Гору Свети Сава је и читав српски народ повезао са овом свеправославном светињом, али и са византијском традицијом и културом“, истакао је Владика Фотије.

У Nedјељу по Богојављењу, 26. јануара 2014, парох шибенскиprotoјереј Милорад Ђурђевић служио је Свету Литургију у Храму Светог Спаса у Шибенику.

Ове године, по први пут, Вијеће српске националне мањине града Шибеника, које као свог заштитника прославља Светог Саву, обиљежило је своју крсну славу. Међу гостима и званицама био је и градоначелник Шибеника др Желько Бурић. Истог дана ЦО сплитска је прославила храмовну славу. Свету Архијерејску Литургију је служио Епископ далматински Г. Фотије. Капела на Оброву била је премала да би примила сав многобројни вјерни народ који се сабрао на свету службу. Честитајући славу, Владика је истакао важност, потребу или и смјелост исповиједања православне вјере, позивајући вјерни народ да се не стиди својег имена и своје вјере, јер народ без имена и вјере је народ без идентитета.

Извор: Епархија далматинска

Вероучитељ Данило Срдић (1978-2013)

„Si fractus illabatur orbis, impavidum efrimet ruinae.“
(Quintus Horatius Flaccus, *Carmina* 3.3, 7-8)

Када сам требао нешто да кажем, нисам могао јер је тута обузела цело моје биће. Мисли и говор су затајили од превелике бујице осећања. Зато ови редови неће личити на класичан некролог, него ће бити исписани сузама за мојим и нашим бесмртним пријатељем, другарчином и саборцем Данилом Срдићем. Изненадно нас је напустио („о какве случајности“) 31. децембра 2013.

године, на дан прослављања Светог пророка Даниила а сахрањен је 2. јануара 2014. године, на дан прослављања Светог српског архиепископа Данила II. Занимљиво је да икона на којој је изображен ктиторски портрет Св. пророка Даниила и Св. архиепископа Данила II из Пећке патријаршије годинама обасјава пријатни кућни амбијент породице Срдић.

Сви који су га познавали сложили би се са горе на веденим стихом из Хорацијевих Ода у коме је најбоље описана карактерна и физичка чврстина нашега Данила, а на српском гласи овако: „И ако се, здробљен, сруши свет – (он) ће стајати усправан међу рушевинама“. Имао је још једну изражену карактерно-духовну особину, а то је да је зрачио непрекидном радошћу и непосредношћу, по чему је постао омиљен не само међу својим ближњима, него и код оних који су се само једном рукovalи са њим и попричали неколико речи.

Неколико пута се попео на Атос, јер је у њему тињала херојска визија духа, не као искључиво спортско надметање, већ као метафоре за духовну потрагу. У овој технолошко-механизованој модерној цивилизацији која гуши сваку појаву хришћанског слободног духа он је за нас био оличење савременог хероја-философа. Један велики немачки мислилац 20. века рекао је да „до свега драгоценог долазимо случајно – оно што је најбоље добија се бесплатно“. Ова максима не важи за добијање материјалних ствари, него за добијање сапутника и пријатеља у овоме свету, што важи за Данила, којега смо добили као велику бесплатну драгоценост, због чега је наша туга за њим неописива.

Сећам се наше младости, када смо били понесени националним одушевљењем, како смо причали, ако икада будемо умирали, нека то буде на бојном пољу. Када сам чуо да те више нема, помислио сам да си отишао прерано и да ниси испунио наше завештање. Пошто сам се прибрао, схватио сам да смо све ово време били на бојном пољу, одоловајући „кнезу овога света“, јер ми ипак припадамо отаџбини коју ниједан непријатељ никада неће моћи да освоји и уништи. Припадност овој отаџбини добија се по

Размишљања о врховима
(Данило на Атосу)

Брате у Васкрсломе,

Оног јутра, од свих нас сабраних на Лешћу, тај бесмисленци је мимоишао само тебе; све нас је покосио, свом снагом, у пуној брзини, а тебе оставио нетакнутим, чисте храбrosti и непоколебљивог срца, приправним за вечност Царства.

О. Вукашин Милићевић

праву рођења које је различито од физичког и које уједињује у нераскидивом ланцу људе који могу изгледати расути по свету, у простору, времену и нацијама.

Његова сахрана је најбоље осликала његово исконско хришћанско схватање живота, о чему сведочи разноликост људи који су дошли да се последњи пут поздраве са њим. Он није био обичан Србин хришћанин, који живу у овој земаљској отаџбини, он је био Србенда космополита, који се по престављењу прикључио миријадама богообразних ликова, прослављајући неизрециву славу Божију у Царству Небеском.

Ђакон mr Ненад Идризовић

Свету заупокојену архијерејску Литургију 2. јануара 2014. године служио је Преосвештени Епископ ли-

пљански Г. Јован, председник Одбора за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке, у Цркви Светог Јована Милостивог на гробљу Лешће. Саслуживали су свештеници и ђакони који су Данилови кумови, пријатељи, познаници и сарадници. Поред најуже породице у Литургији и опелу су учествовали бројни пријатељи, колеге вероучитељи и многи ученици покојног Данила.

Обновимо Храм Светог Јулијана у Шибенику

Храм Светог Јулијана у граду Шибенику саградили су православни Срби и Грци 1569, у данашњем старом градском језгру Шибеника. Ово је један од четири православна храма у овом граду. У Другом свјетском рату је бомбардован и том приликом је знатно страдао – остали су само спољашњи зидови. Иако је вријеме тешко и оскудно како материјално тако и бројем наших вјерника (у послеђњем рату 1995. већи дио православних Срба је протјеран са својих вјековних огњишта), са Божијом помоћи и благословом Епископа далматинског Г. Фотија, ових дана ћемо почети са првим припремним радовима око обнове Храма Светог Јулијана.

Стога молимо и апелујемо на све вјернике и људе спремне да чине добро, да се укључе и помогну у овом значајном и за наше спасење корисном дјелу.

Сви који желе помоћи свој прилог могу уплатити на жиро–рачуун Црквене општине Шибеник:

HR2024840081103822256
Raiffeisen BANK

Помозите и ви обнову Призренске богословије!

У септембру 2011. године обновљен је рад Богословије у Призрену, која је запаљена и уништена у мартовском погрому 2004. године.

Богословија је од кључног значаја за опстанак српске заједнице на Ким – којој су потребни свештеници који су одрастали, учили и живели на овим просторима. Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска овом приликом упућује апел верном народу у земљи и расејању да својим прилозима помогне рад Призренске богословије.

Динарски рачун:
Комерцијална банка, 205-172349-51

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

Претплаћујем се
на следеће часописе
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)
	Србија	Иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Теолошки појледи	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Светоносавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија